

ใจตื่น

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๔๔

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรม ให้มันกล่อมใจใจ ธรรมะจะกล่อมจิตใจ ธรรมะเป็นธรรมที่มีอยู่ โดยดั้งเดิม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม เห็นไหม เวลาตรัสรู้ธรรมแล้ว ดวงใจดวงนั้นเข้าถึงธรรม ธรรมนั้นเป็นความสุขของใจดวงนั้น แล้วเวลาประกาศธรรม ออกมา นี่เป็นกริยาของธรรมใจ เป็นสิ่งที่สื่อความหมายเข้าไปถึงธรรม มันถึงว่าถ้าใจ ใครเข้าไปประสบแล้ว มันจะต่างกับความรู้สึก ต่างกับความคาดหมาย ต่างกับเสียงที่เคย ได้ยินได้ฟังมา ความรู้สึกของเรา ความสัมผัสกับธรรม มันจะตื่นตื่น มันจะดีใจ มันจะ มีความสุขมาก มันจะแปลกประหลาดกับความที่เราคาดหมายมา ต่างกันมากมหาศาล เลย

เสียงของธรรมก็เป็นเสียงของธรรม เป็นขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ วางไว้ แต่ความเข้าไปรู้อจริงของเรา มันก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง เป็นความรู้จริงของเรา ถ้า ความรู้จริงของเราเข้าไป นั่นเป็นธรรมของบุคคลคนนั้น บุคคลคนๆ นั้นถึงจะเชื่อองค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยความสัตย์จริงเลย ธรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างกัน กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน กรรมของแต่ละบุคคลไม่เหมือนกัน จำแนกชีวิตของ คนให้เกิดต่างๆ กัน การเกิดมาของสัตว์โลก สัตว์บางตัวเกิดมา เห็นไหม บางคนเกิด มาแล้วมีอำนาจวาสนา บางคนเกิดมาแล้วอภัพวาสนา เกิดมาแล้ว ไข้ บ้า เสียจริต เสีย นิสัยไป จนความคิดก็แตกต่างกันไป นั่นละกรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน

เกิดมาแล้ว เกิดมานี้ มันมีหัวใจดวงที่ว่าจะประพฤติปฏิบัติธรรม หัวใจทุกดวงมี อยู่ แต่! แต่ไม่มีสติตั้ง เห็นไหม คนเสียจริต ไข้ บ้าไปนี้ น่าเสียดายชีวิตของเขามาก ชีวิตของเขาเกิดมา ก็เป็นชีวิตเหมือนกัน แต่ทำไมความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของเขาไม่มี นั่นคือกรรมให้เขาเกิดมาเป็นอย่างนั้น แล้วก็ดำรงชีวิตอย่างนั้นไป เขามีความทุกข์

ขนาดไหน แต่เราไม่มีความทุกข์อย่างนั้นเห็นไหม เราไม่มีความทุกข์อย่างนั้น เราก็คว่า
เรานี้หัวใจตื่นขึ้นมา เราเป็นคนตื่นขึ้นมาจากหลับ ตื่นขึ้นมาจากหลับ ไม่เป็นแบบนั้น

เขาเป็นแบบนั้น เขาหลับไหลไป ชีวิตมีอยู่ ความรู้สึกมีอยู่ แต่ไม่รู้คิดรู้ชั่วใจ ไม่
รู้สึกตัวเลย กรรมจำแนกให้เกิดขนาดนั้น แล้วเขาเองเขาก็ใช้ชีวิตไปอย่างนั้น มันน่า
สลด น่าสังเวชมาก กิเลสมารบงคับให้ใจเป็นอย่างนั้น กิเลสเห็นไหม จิตใจมีอยู่ แต่
สติสัมปชัญญะขาดไปเท่านั้นเอง คนขาดสติไป แต่สติของเราสมบูรณ์ แต่ความคิดนี้มี
กิเลสมาร มันบงคับหัวใจของสัตว์โลก ความคิดของตัวเอง คิดจะทำอย่างไรก็ได้

ความคิดที่จะคิดออกไปนี้ เหมือนคนหลับไป หลับไปเพราะความคิดเป็นเรา เรา
กับความคิดนี้เป็นอันเดียวกัน แล้วมันก็หมุนเวียนไป จะทำอะไรสัตว์โลกมันก็ทำของ
มันไป กรรมจำแนกสัตว์ให้เป็นอย่างนั้น แล้วเราก็ไม่เข้าใจว่าเป็นอย่างไร เราไม่เข้าใจว่า
มันทำไมเป็นอย่างนี้ เพราะอะไร เพราะมันไม่มีความคิดอย่างนี้เลย มันไม่มีความคิด
เป็นเราหรือไม่เป็นเรา มันคิดว่าเป็นอันเดียวกัน คิดออกไปอย่างนั้น แล้วก็เอาไฟมาเผา
รนหัวใจตลอดไป ไฟจะเผารนใจของสัตว์โลกอย่างนั้นตลอดไป หลับไหลไปกับกิเลส
มาร เห็นไหม กิเลสมารบงคับให้หลับไหลไป ใจหลับไหลไปกับกิเลส มาร ใจไม่เคยตื่น

ถ้าใจตื่น มันจะเป็นไปอีกอย่างหนึ่ง ใจเคยตื่น มันต้องแบ่งแยกชั่วดีได้ แบ่งแยก
ชั่วดีเห็นไหม ชั่วเป็นชั่ว ดีเป็นดี กรรมดี กรรมชั่วแยกออกไป แล้วมันจะทำคุณงาม
ความดี ทำคุณงามความดีเพื่อให้ใจดวงนั้นประสบกับคุณงามความดีใจ เวลาทุกข์ยาก
ความทุกข์ยากนี้เปรียบเหมือนโคนะ โคนแบกเกวียนแบกคราดแบกไถไป ไม่มีวันที่
สิ้นสุดใจ แบกไปอยู่อย่างนั้น ลากคราดลากไถของเขาไป แล้วเขาก็ใช้ลากคราดลากไถ
ไปตลอดไปจนกว่าชีวิตจะหาไม่ จนกว่าจะทำงานไม่ไหว ทำงานไม่ไหวก็ใช้ชีวิตไป
เขาจะปลดแอกปลดไถออกมา ให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ชั่วคราว แล้วก็ต้องตายไป

นี่เหมือนกัน ความคิดของเราละ มันแบกความคิด แล้วก็ลากแล้วก็ไถไป
ความคิดไถไป มันหลับไหลไปกับสิ่งนั้น ใจไม่เคยตื่น ถ้าใจเคยตื่นมันจะไม่เป็นอย่างนี้
ใจไม่เคยตื่นมันก็ต้องเป็นไป นี่คือโทษของกิเลส โทษของความที่กิเลสผูกมัดกับตัวเรา
ว่าเป็นเรา เราก็คงต้องหมุนเวียนไปอย่างนั้น มันน่าสลดสังเวชชีวิตในความเป็นไปของเรา

ถ้ามันสลดสังเวชชีวิตในความเป็นไปของเรา มันจะได้สติได้ยับยั้ง ได้คิดของเรา ถ้ามันไม่มีสติยับยั้งความคิดออกไป มันจะเป็นแบบนั้นไป เป็นแบบนั้นตลอดไปนะ

ใจของสัตว์โลกเป็นแบบนี้ แล้วมันทุกข์หรือไม่ทุกข์ นี่มันทุกข์ ทุกข์แล้วไม่มีทางออก กับทุกข์แล้วมีทางออก เห็นไหม ทุกข์ที่ไม่มีทางออก หรือทุกข์แล้วมีทางออก แต่ไม่สนใจทางออก อยู่กับเขาไปอย่างนั้น อยู่กับความเห็นไป แล้วก็จำไป ตลอดชีวิตไป ชีวิตมีแต่ความทุกข์เร่าร้อน เอาใจของตัวเองหมกมุ่นอยู่กับไฟไป นั่นละมันแก้ตัวเองไม่ได้ไง เหมือนไฟอยู่บนหัวของตัวเอง แล้วก็ไม่สามารถสลัดปิดไฟออกจากบนหัวของตัวเองได้ แล้วก็ไม่รู้วิธีการไป เป็นอย่างนั้นไปแล้วก็เผาไหม้ไปตลอดเวลา มีแต่ความเร่าร้อนนะ มีแต่ความเร่าร้อนในหัวใจตลอดไป อยู่อย่างนั้น ความคิดเป็นอย่างนั้น แล้วก็เอาแต่ความคิดเบียดเบียนตัวเอง แล้วเอาความทุกข์มาให้กับตัวเอง ไม่มีความสุขมาให้กับตัวเอง ความสุขที่จะให้ขึ้นมา มันจะพ้นจากตาย พอมันจะตายนี้ มันก็อ่อนหายใจขึ้นมาหน่อยหนึ่ง เราก็ได้หายใจ ก็เลสมันหลอกคน มันหลอกอย่างนั้น มันจะให้เราพอได้หายใจ เห็นไหม

ทุกข์เกิดขึ้น ทุกข์ตั้งอยู่ แล้วทุกข์ดับไป มีเท่านั้น พอมันอ่อนคลายไป เราก็พอหายใจได้ เราก็ว่าอย่างนี้เป็นความสุข แล้วก็เพลินไปกับมันอีก เพลินกับมันไปอยู่อย่างนั้น ชีวิตเราลากไปอย่างนั้น โคลากแอกลากไถไป ในชีวิตของเรามันมีดวงใจอย่างนั้น ก็ไม่เข้าใจ พอไม่เข้าใจก็เวียนตายเวียนอยู่อย่างนั้น ผัดวันประกันพรุ่งไป ผัดวันประกันพรุ่งของเราไปนะ ว่าเมื่อนั้นจะเป็นคุณงามความดี เมื่อนั้นจะทำได้ หวังไง หวังเป็นอะไร หวังเป็นตัณหาความทะยานอยาก ความหวังเป็นความทุกข์ หวังแล้วไม่เคยสมหวัง หวังทุกอย่าง หวังว่าเมื่อนั้นเราจะได้คุณงามความดี หวังว่าเมื่อนั้นเราปฏิบัติแล้ว เราจะได้คุณงามความดี แต่มันไม่มีเหตุ มันไม่มีเหตุให้ได้กระทำ ถ้ามันมีเหตุให้ได้กระทำ อันนั้นมันก็จะตื่นขึ้นมาหน่อยหนึ่ง ความตื่นขึ้นมาของใจ เห็นไหม

ถ้าใจตื่นขึ้นมา มันจะแยกออกไป มันจะมีเวลาให้เราทำได้ ถ้าใจเราไม่ตื่นขึ้นมา มันจะไม่มีเวลาให้เราทำหรอก มันห่วงทุกอย่าง ห่วงงานห่วงการ ห่วงความเป็นอยู่ ห่วงทุกอย่าง แบกภาระไป แล้วไม่คิดว่าเราจะต้องตายนะ ไม่คิดว่าถึงวันตายแล้ว มันจะต้องหลุด ใครจะแบกภาระสิ่งนี้ต่อไปจากเรา ไม่เคยคิดอย่างนั้น เวลาเราตายไปโลกก็เป็น

อย่างนี้ งานของโลกเขาหมุนเวียนไปตลอด โลกนี้เจริญแล้วเสื่อมอย่างนี้ตลอดไป ไม่มีสิ่งใดคงที่ เจริญขึ้นแล้วก็เสื่อมลง มันเป็นอย่างนั้น แล้วเราเป็นอะไร เราถึงต้องไปแบกรับภาระโลกเขาทั้งหมดล่ะ

เราไปแบกรับภาระโลกเขาทั้งหมด แล้วชีวิตนี้มันเป็นอย่างไร เห็นไหม เห็นคนเสียชีวิต ไข้บ้า เสียนิสัยไปไหม เขาเดิน เขาหัวเราะ เขายิ้มแย้มแจ่มใสของเขาทั้งวันนะ เขาหัวเราะก็หัวเราะแบบคนทุกข์ไปอย่างนั้น หัวเราะแบบนักโทษในเรือนจำ หัวเราะในเรือนจำอย่างนั้น เพราะชีวิตนี้มันเกิดมาแล้วก็ต้องตายไป แล้วตายไปของเขานี้ ก็ตายไปโดยที่ไม่มีใครรู้จุดหมายปลายทาง เพราะไม่รู้ว่าจะไปตายเมื่อไร ชีวิตนี้ไร้ค่า เหมือนเศษสวะลอยไปอยู่กลางกระแสน้ำ แล้วไหลไปอยู่อย่างนั้น ไม่มีคุณค่าใดๆ เลย

แต่เราไม่ใช่ชีวิตเป็นอย่างนั้น ถ้าเรามีชีวิตเป็นอย่างนั้น เราก็ใช้ชีวิตเป็นแบบเขาไป แบบที่ว่าชีวิตไม่มีคุณค่า ถ้าชีวิตไม่มีคุณค่ามันก็หมุนไป มันถึงว่า ถ้าไม่มีคุณค่า มันถูกหัวใจของตนเองกินไป ใจของเราที่มีหัวใจอยู่ในเรา อันนี้มันเป็นสิ่งที่ประเสริฐ อันนี้มันเป็นจิตรกรรม ประติมากรรม อันประเสริฐที่จะทำให้เป็นธรรมได้ไง ถ้ามันไม่เห็นอันนี้ มันไม่รู้จักอันนี้ มันไปมองสิ่งนอก ถ้าไปมองสิ่งนอก แล้วมันหลับไหลไปกับสิ่งนอก มันหลับไปแล้วก็หมุนเวียนไป หมุนเวียนไปแบบนั้น หมุนไปตลอด ชีวิตนี้ก็หมุนไป ทุกข์ไป ทุกข์เร่าร้อนไป จะให้มันตื่นขึ้นมา มันต้องตื่น จากการทำความงาม ความดี จากความเข้าใจเรื่องของสังขารทั้ง

ธรรมคืออะไร ธรรมบอกว่า ทำดีต้องได้ดี ทำชั่วต้องได้ชั่ว อันนี้มันเป็นเรื่องโลกๆ เขา ทำดีต้องได้ดี ทำชั่วต้องได้ชั่ว เห็นไหม เรายังไม่เชื่อเลย หัวใจเราก็มองว่า เราทำความงามความดีขนาดนี้ ทำไมเราไม่ได้ความดี นี่มันเป็นความงามความดี ถ้าเราทำดี ดีเป็นดี ความดีคือความดี ความชั่วคือความชั่ว แล้วให้ผลต่างหาก ความดีให้ผลเป็นความงาม ความดี แต่มันยังไม่ให้ผล เพราะว่าเราทำความงามความดีเดี๋ยวนี้ แต่ความหวังนั้นเห็นไหม ความตัณหาทะยานอยาก มันอยากให้กินข้าวคำเดียวแล้วอยากให้อิ่ม แล้วจะกินมากๆ ไป มันก็ไม่ยอมกิน มันกินคำเดียวแล้วมันก็ไปทำงานของมันต่อไป วิ่งไปทำงานเดี๋ยวก็กลับมากินอีกคำหนึ่ง เห็นไหม

คุณงามความดีถ้ามันทำถึงใจ ใจมันต้องได้ผลขึ้นมา ถ้าใจมันได้ผลขึ้นมา ชีวิตนี้มีคุณค่าขึ้นมาเห็นใหม่ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าออกประพาศปฏิบัติจน ๖ ปีแล้วได้ธรรมมา ชีวิตทางโลกไม่มีคุณค่าเลย แต่ชีวิตทางธรรม ใครๆ ก็ปรารถนาเข้าไปหาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ใครๆ ก็พยายามจะถวายทานกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ใครๆ ก็อยากจะฟังธรรม ใครๆ ก็อยากอยู่ใกล้ อันนี้มันเป็นเพราะว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประพาศปฏิบัติธรรมจนถึงธรรม ถึงความสุขในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอันนั้นก่อน

อันนี้ก็เหมือนกัน เราไปคิดแต่ว่า เราจะหาที่พึ่งทางโลกไป โลกนี้พึ่งได้ สมบัติพัสถานเป็นสิ่งที่พึ่งได้ อำนาจวาสนาบรดาศกคืออยู่ทางโลกทั้งหมด แล้วจิตใจมันก็ผูกมัดกับทางโลกไปทั้งหมด สิ่งนั้นเป็นแบบนี้ มันเป็นคงที่อยู่อย่างนี้ เราทำหรือไม่ทำมันก็เท่านี้ เท่านี้จริงๆ นะเพราะอำนาจวาสนาเราเท่านี้ เราทำคุณขนาดไหน มันก็คงสถานะนี้ไป แล้วมันก็ไม่ต่ำไปกว่านี้หรอก มันไม่ต่ำไปกว่านี้ เพราะเราก็ทำของเราไปเรื่อยๆ มันอยู่อย่างนี้ แต่ความเห็นของธรรม ความเห็นของอีกความเห็นหนึ่ง คือความเห็นของชีวิตที่จะให้ประเสริฐกว่านี้ อันนั้นมันไม่ได้มองตรงนั้นไป มันเป็นห่วงทางโน้น ห่วงโลกอยู่ มันก็เป็นโลกไปเห็นใหม่ มันถึงว่าคุณงามความดีมันถึงไม่สมองค์ประกอบ

คุณงามความดีของเรา เราทำคุณงามความดี ก็เป็นคุณงามความดีของโลกเขา คุณงามความดีของโลกเขานี้ทำกับใคร แล้วก็ว่ากรรมของเขา กรรมของบริษัทบริวารของเรา ไม่ใช่ว่ากรรมของเราคนเดียว กรรมในบริษัทบริวารของเรา เราเป็นหัวหน้าเราเป็นคนคิด เราเป็นคนนำ แล้วคนที่อยู่กับเรา เราต้องแบกภาระเขาไป มันจะถ่วงอำนาจวาสนาอันนั้นไหม มันถ่วงอำนาจวาสนา มันไปคลุกเคล้าไป กรรมคลุกเคล้าออกไป แล้วจะปรารถนาว่า เราทำคุณงามความดีได้สมความประสงค์ของเรา มันจะเป็นไปได้อย่างไร มันเป็นไปได้ไม่ได้เพราะมันเป็นเรื่องโลกๆ มันเป็นเรื่องของการแบกภาระ เรื่องของโลก เรื่องของหมู่มสัตว์โลก เรื่องของสัตว์โลก เรื่องของการหมุนเวียนไป

แต่เรื่องของเรา เรื่องของธรรม ถ้าทำคุณงามความดีของเรานี้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงตรัสไว้ เห็นใหม่ ความดีของเรา ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ตนเป็นคนทีเอาตนพ้นจากทุกข์ได้เห็นใหม่ คุณงามความดีนั้นมันเป็นปัจจัยเครื่องอยู่อาศัย สิ่งที

จะอยู่อาศัย เราอาศัยสิ่งนั้นไป อาศัยสิ่งนั้นไปชั่วคราว เราไม่พลัดพรากจากเขา เขาก็ต้องพลัดพรากจากเราแน่นอน ไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่ง ต้องพลัดพรากจากกัน แล้วชีวิตของเราจะมีการพลัดพรากเป็นที่สุด ชีวิตของเรานี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด ชีวิตนี้เกิดมาแล้วทุกชีวิตต้องสิ้นต้องดับไปทั้งหมดเลย ทีนี้แล้วมันจะมีอะไรเป็นคุณค่า ถ้าเรายังไม่เห็นคุณค่าของความเป็นจริง คุณค่าของอริยทรัพย์ภายใน เราก็คงติดอยู่ตรงนั้น

ถ้าเรายังเห็นคุณค่าของอริยทรัพย์ ทรัพย์สมบัติที่เป็นคุณค่าเป็นประโยชน์ของเรา เป็นความสุขความทุกข์ในหัวใจเป็นหลักความจริง มันจะหาที่พึ่งใฝ่ใจนี้ใฝ่ใจมันก็จะตื่นขึ้นมาจากอันนี้อีกชั้นหนึ่ง ตื่นขึ้นมาจากปัจจัย ตื่นขึ้นมาจากที่แรก ที่ชีวิตนี้ไม่มีคุณค่า ชีวิตนี้เหมือนกับคนเสียจริต คนไม่มีคุณค่าใดๆ ทั้งสิ้น ใช้ชีวิตแบบสัตว์โลกไปแล้วมาเป็นคนมีสติสัมปชัญญะพร้อม แต่ก็ติดในปัจจัย ติดในสมบัติโลก ติดอยู่ในสมบัตินี้ มันก็หมุนไปตามสมบัตินี้ สมบัตินี้ก็ลากเราอยู่นั่น เห็นไหม เห็นอยู่เปล่าๆ เห็นอยู่เปล่าๆ

ชีวิตนี้เหมือนกับว่า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกไว้ว่าเหมือนกับวิดน้ำทิ้งทะเลเพื่อเอาแค่ปลาตัวเดียว ปลาตัวเล็กตัวเดียว มันไม่มีคุณค่าเลย นี่ก็เหมือนกันความสุขมีเท่านั้นนะ มีเท่ากับปลาตัวเล็กๆ ตัวหนึ่ง แต่เราทำงานมหาศาลขนาดไหน แต่ในเมื่ออย่างนี้มันเป็นความหวัง ความหวังนี้ เราต้องลบล้าง ยับยั้งความหวังของเราอันนี้ ถ้ายับยั้งความหวังอันนี้แล้ว มันจะตั้งสติสัมปชัญญะเข้ามา แล้วเราจะมีเวลาไฉน เราจะมีเวลาในการเอาชีวิตเราหาอริยทรัพย์จากภายในได้ ถ้าเราไม่คิดอย่างนี้ เราหมุนไปข้างนอก หมุนไปกับโลกเขาอยู่ตลอดเวลา ทรัพย์นั้นเป็นที่พึ่ง ทรัพย์นั้นเป็นที่อยู่อาศัย สมบัตินั้นเป็นที่พึ่งอาศัย แล้วมันเป็นงานที่มันพอใจ สำคัญตรงที่งานมันพอใจ

เนี่ย หลับ หลับตรงนี้ไง หลับไปกับเขา ตื่นไปกับเขา ตื่นโลก ตื่นสงสาร ไม่ใช่ตื่นจากกิเลส ถ้าตื่นจากกิเลสมันจะไม่ตื่นไปกับเขา งานเป็นงาน ทำเสร็จสิ้นของงานแล้วก็วางไว้ตรงนั้น เห็นไหม เสร็จสิ้นของงานวางไว้แล้ว มันก็ไม่ไปกังวลกับมัน ไม่เป็นความทุกข์เป็นความร่ำร้อนของเรา อันนี้มันไม่อย่างนั้น จะเข้าอนจะไปไหน งานนี้ก็ทำให้เราเดือดร้อนไปตลอดเลย ความเดือดร้อนของใจนี้ เห็นไหม มันหลับไหล หลับไหลนี้มันเผาเรโดยที่ไม่รู้สึกตัว แล้วมันพอใจว่า เราเป็นคนขยันหมั่นเพียร เรา

เป็นคนมีคุณงามความดี เราเป็นคนที่ซื่อสัตย์ต่อการทำงาน งานเป็นของเรา เราต้องจัดการมันหมุนไปอย่างนั้น มันหลับไหลไปอย่างนั้น

ถ้าตื่นขึ้นมา คนตื่นขึ้นมา ถึงทำงานเสร็จแล้วพัก พักเสร็จแล้ว ถ้ามีเวลาเราต้องทำความสงบของใจ หาสัจจะ หาความจริงของเรามาให้ได้ หาตัวตนของเรา หาที่พึ่งที่อาศัยของเราให้แหละ ถ้าจิตนี้มีความสงบขึ้นมาได้ เราทำความสงบของเราขึ้นมาได้ มันจะรู้จักรสของธรรม ถ้ารู้จักรสของธรรมขึ้นมา ไอ้สิ่งนั้นมันจะเป็นปัจจัยที่ ๒ เป็นอำนาจวาสนาที่ ๒ มันจะวางออกไป เป็นงานที่ไม่จำเป็น งานจำเป็นคืองานทำความสงบของใจของเราขึ้นมา แต่ที่นี้ใจของเรามันไม่สงบ เพราะว่าความปกใจของเรา มันไม่ปกใจจริง ถ้าเราปกใจเชื่อของเราขึ้นมา เราสามารถทำ เราพยายามทำของเราขึ้นมาให้ได้

ทำของเราเห็นใหม่ คำบริกรรมของเรา คำพุทโธๆ เหตุคือกำหนดพุทโธ พุทโธนี้ จะทำใจให้สงบได้ ที่นี้เราทำไม่จริง เพราะเราไม่จริง ความสงบของใจเราถึงไม่มี ถ้าความสงบของใจเราไม่มี เราจะไปทำงานสิ่งใดๆ ได้ ถ้ามีความสงบของใจขึ้นมา มันถึงจะเป็นงานเห็นใหม่ งานในศาสนาต้องมีความสงบของเราขึ้นมาก่อน ถ้าไม่มีความสงบขึ้นมา มันเป็นเรื่องของโลกเขา เหมือนกับความคิดโลกๆ เขานั่นแหละ เว้นไว้แต่พยายามพิจารณาคำบริกรรมขนาดไหน มันไม่สงบขึ้นมา เราก็ใช้ความคิดเข้าไป อันนั้นก็เป็นปัญญาอบรมสมาธิ ถ้าใช้ปัญญา ใช้ความคิดของเรา มันจะปล่อยวางได้โดยธรรมชาติของมัน

ถ้ามันปล่อยวางได้ตามธรรมชาติของมัน เราต้องพยายามทำขึ้นมา ทำความสงบของใจเข้ามา มันไม่สงบเพราะเหตุใด เราต้องดูว่าไม่สงบเพราะว่าเราไม่จริงไม่จริงหนึ่ง ไม่สงบเพราะสติสัมปชัญญะเราไม่ทันหนึ่ง ไม่สงบเพราะว่าเราทำแหละแหละ เราไม่จริง ถ้ามันจริง มันจะเป็นไป ความจริงต้องเป็นแบบนั้น ความจริงในสังขารนั้นมีอยู่ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้ว ผ่านไปโดยแน่นอน ทำความจริงทำสัจจะอันนี้โดยแน่นอน ทำได้ถึงขนาดที่ว่ามรรคมีผลมีขนาดนั้น แต่เรานี่ แค่ทำความสงบของใจ มันยังทำไม่ได้ ถ้าทำความสงบของใจไม่ได้ มันจะไปเอาอะไร จะเอามรรคผลนิพพานมาจากไหน ถ้าทำความสงบของใจไม่ได้ มันก็ไม่ใช่คุณประโยชน์กับเรา

มันหมุนออกไป ก็ออกไปเป็นโลก เห็นใหม่ ออกไปเป็นโลก หมุนไปขนาดไหนก็เป็นโลก

มันต้องทำให้เป็นความสงบให้ได้ ต้องอาศัยความสงบ จิตที่มันพุ่งช่านได้มันก็ต้องสงบได้ จิตนี้มันมีอยู่ เนื้อของจิต เห็นใหม่ เนื้อของใจ เราเกิดมามีหัวใจใหม่ มีทุกคนที่มีลมหายใจเข้าออก มันยังมีหัวใจอยู่แน่นอน แต่หัวใจมันพุ่งช่านไปด้วยชั้นกรรมกรรมมันกดขี่ แล้วมันใช้ออกไป มันวิ่งเดินแผ่นกระโดด มันคิดออกไป คิดอย่างที่ว่านั้น พอใจในสิ่งต่างๆ พอใจสิ่งนั้นเพราะอะไร เพราะกิเลสมันได้ใช้ใจ กิเลสมันได้ใช้ชั้นนี้ทำงาน กิเลสมันได้ใช้เรา มันทำไปกับเรา มันถึงเพลิน แต่ถ้าทำความสงบเข้ามา มันพยายามจะชำระกิเลส มันทำให้กิเลสมันสงบตัวลงไป มันทรมาณกิเลส กิเลสถึงได้จับใส่ กิเลสถึงได้ต่อต้าน มันถึงเป็นความน่าเบื่อหน่าย เพราะมันเป็นความน่าเบื่อหน่าย มันเป็นความที่ต้องจงใจ มันไม่มีรส ไม่มีชาติ มันเลยไม่อยากทำ เห็นใหม่ ความปิกใจมันไม่ปิกใจตรงนี้

แต่ถ้าจิตของใครเคยเข้าไปสงบสักหนสองหน ความปิกใจเรื่องความสงบมันจะมีมากกว่า ความจริงใจมีมากกว่า หรือบางคนสับสน หล่น พอสงบเข้าไปได้ มันจะเชื่อมั่นมากกว่าใจเราเป็นอย่างนี้ได้ด้วยหรือ เราทำความสงบได้ขนาดนี้หรือ ถ้ามีความสงบขนาดนี้ ธรรมชาติมันก็ต้องมีจริงสิ สิ่งที่มีจริงมันจะยืนยันกับเรา ถ้ามันยืนยันขึ้นมาแล้ว มันจะเป็นไปได้ แต่อันนี้มันไม่ยืนยันกับเรา เราถึงจับปลัดจับผลูอยู่อย่างนี้ แล้วเราทำคุณงามความดีของเราไม่ได้ มันถึงต้องพยายามเข้ามา ไล่ต้อนกิเลสขึ้นมา ต้องตื่นจากกิเลสให้ได้ ถ้าไม่ตื่นจากกิเลส เราก็เป็นปุถุชนอยู่อย่างนี้ ถ้าเราตื่นจากกิเลสแล้ว เราจะเป็นกัลยาณชน กัลยาณชนก็เป็นคนที่มียกเลส แต่! มันจะเริ่มเดินอริยมรรค

แต่ถ้าเรายังไม่เป็นกัลยาณชน เราเป็นปุถุชน ปุถุชนก็คือหลับไหลไปกับกิเลส กิเลสมีอำนาจ กิเลสครอบงำ ครอบงำแล้วทำให้พุ่งช่านออกไป จะศึกษาธรรมะก็เป็นความพุ่งช่านของกิเลส กิเลสมันหลอกใจให้ว่าสิ่งนั้นเป็นธรรม ธรรมนั้นเป็นสิ่งนั้น รู้หมดนะ ถ้าพูดถึงธรรมนี้ รู้ ใคร่ครวญ การคาดการณ์จะรู้เรื่องธรรมหมดเลย ต้องทำอย่างนั้นจะได้ผลอย่างนั้น แต่! แต่เนื้อหารสชาติไม่เคยได้ลิ้มรส ได้ลิ้มรสแต่สุดมยปัญญา ใจ ความศึกษาเล่าเรียนมา มันก็ศึกษาด้วยกิเลสเห็นใหม่ กิเลสมันก็ศึกษาด้วย พอศึกษาด้วยมันก็คาดการณ์ด้วย แล้วมันก็เอามาคาดเอามาหมายในการประพฤติปฏิบัติ เห็นใหม่

กิเลสมันหลอกใจ มันหลอกใจให้เป็นไปอย่างนั้น มันก็หมุนเวียนออกไป หมุนไปในกิเลสนั้น แล้วคิดว่าอันนี้เป็นธรรม เห็นใหม่ มันไม่เป็นธรรมเพราะมันขาดสติ

ถ้ามีสติขึ้นมา มันจะเป็นธรรม มีสติขึ้นมา มันจะหยุดยั้งได้ มีสติแล้วจคงอยู่ตรงนั้นตลอดเวลา ไม่ให้พ้นไปจากสิ่งนั้น ในการใคร่ครวญ ในความคิดขนาดไหนมีสติไป ถึงสุดท้ายสิ้นสุดขบวนการความคิด ความคิดนี้มันต้องสิ้นสุด มันต้องเหนื่อยยากของมัน ในสังขารมียู่ที่ว่า สิ่งใดเกิดขึ้น สิ่งนั้นตั้งอยู่ แล้วมันต้องดับไปเป็นธรรมดา ความคิดของคนมันก็เป็นแบบนี้ แต่! แต่กิเลสมันพยายามหลอกใจ แล้วมันประสานกันไป คือคิดเรื่องนี้จบก็คิดเรื่องใหม่ คิดเรื่องใหม่จบก็คิดเรื่องต่อไป คิดจนกว่ามันจะพอใจ มันเหนื่อยแล้วมันก็พอใจของมันอยู่อย่างนั้น แต่มันไม่เห็นการหยุดใจ

ถ้ามีสติสัมปชัญญะในการใคร่ครวญธรรม ในสุดมยปัญญา ในการใคร่ครวญธรรม ประพฤติปฏิบัติธรรม แล้วดูความคิดของเราไป มันคิดเรื่องธรรมไป เรื่องธรรมหมายถึงเรื่องสังขาร เรื่องสุข เรื่องทุกข์ เรื่องความเป็นไป โลกนี้เป็นอนิจจังเห็นใหม่นี้เรื่องธรรม สิ่งใดเป็นอนิจจัง อารมณ์เราก็เป็นอนิจจัง ความคิดก็เป็นอนิจจัง มันไม่ใคร่ครวญ มันตามกันไป มันจะเห็น มันเหนื่อยแล้วมันจะหยุดพักได้ ถ้ามีสติสัมปชัญญะอยู่พร้อมแล้ว มันจะสงบได้ มันจะปล่อยวางโดยธรรมชาติของมัน แต่ความสงบอย่างนี้ มันเป็นความสงบด้วยการที่มันปล่อยวางเฉยๆ มันไม่ได้สงบด้วยคำบริกรรม

ถ้าคำบริกรรมนี้มันจะเว้งว้าง มันจะลึกลงไป มันต่างกันตรงนั้นหน่อยหนึ่ง ความสงบจากปัญญาอบรมสมาธินี้ มันจะปล่อยวางเป็นอิสระชั่วคราวๆ ทำเข้าไปบ่อยเข้าๆ มันก็มีหลักตั้งมั่นได้เหมือนกัน แต่ถ้าใช้คำบริกรรม แต่พอใช้คำบริกรรมแล้วนี้ กิเลสมันจะเข้าไปสอด สอดว่าพอนึกพุทขึ้นมา มันก็คิดไปทางอื่นก่อน คิดไปเรื่อยแปด แล้วก็มาลงโธ ขณะว่าพุทโธนี้ มันก็มีช่องทางให้จิตนี้มันแว็บคิดออกไปได้ ถ้าจิตมันแว็บคิดออกไปนี้ มันพุทแล้วว่ามันจะโธมันแว็บคิดออกไป เราตั้งสติให้พร้อม พุทโธ พุทโธ จะใช้คำบริกรรมอย่างเดียวกันก็ได้ โดยที่ทำไมใช้อานาปานสติพร้อมกันไปด้วย

ถ้าเราเป็นผู้ที่เริ่มต้นใหม่ ผู้ที่จะทำให้มันจับต้องได้เป็นวัตถุ เห็นใหม่ สูดลมหายใจเข้านึ้กพุท เวลาผ่อนลมหายใจออกนึ้กโธ นี่มันจับต้องได้เพราะว่าสูดเข้านึ้กพุท

ผ่อนออกนิกโร ความอุ่นของปลายจมูกนี้มันทำได้ มันดีสำหรับผู้ใหม่ แต่ทำไป ทำไป แล้วนี่ มันถ่วง มันถ่วงว่ามันเคยทำเข้าไป เคยทำเข้าไป กิเลสมันหลอกเห็นใหม่ ไม่ใช่ มันหลอก มันเป็นเล่ห์กลของมัน มันทำให้สติสัมปชัญญะนี้อ่อนลง อ่อนลง พอเรา พุทขึ้นมา มันก็หายไป กว่าจะโรนี้ มันเข้าไป หรือพุทโร พุทโร อ่อนๆ จนหายไปไม่รู้สึกตัว อันนั้นไม่ใช่สัมมาสมาธิ อันนั้นมันหายไปเฉยๆ แล้วมันจะทำให้ตกวงค์ไปตลอด

ถ้ากำหนดพุทโร ใช้พุทโรนี้เป็นพุทธานุสสติอย่างเดียวกันก็ได้ นึกเอาพุทโร พุทโร พุทโร โดยที่ไม่ต้องใช้ลมเลย เอาลมวางไว้ก่อน เพราะเราใช้พุทโรขึ้นมาก่อน เราเริ่มต้นเดินได้แล้ว หมายถึงเริ่มต้นกำหนดพุทโร พุทโร แล้วพอชำนาญ พอจะมีสติพอเห็นช่องทางแล้ว เราเอาลมนี้วางไว้ก่อน แล้วพุทโร พุทโร พุทโร พุทโร อย่างเร็วๆ เข้าไปตลอดเวลาเห็นใหม่ เราพุทโรเข้าไปอยู่อย่างนั้น ถ้าสติสัมปชัญญะขาดไป กลับมาเริ่มต้นใหม่ ขาดไปกลับมาเริ่มต้นใหม่ พุทโรอยู่ตลอดเวลา หายไปก็มาพุทโรใหม่ พอมันหายไปชั่วคราวยกเว้นไปเพราะธรรมดา เราขาดสติ มันขาดไป กลับมาพุทโรใหม่ กลับมาพุทโรใหม่อยู่อย่างนั้น เอาจนได้ พยายามอยู่อย่างนั้น มันต้องสงบได้โดยธรรมชาติของมัน โดยธรรมชาติของธรรม โดยสัจจะความเป็นจริงของธรรมต้องสงบได้ ใจที่ฟุ้งซ่านนี้ต้องสงบได้

สรรพสิ่งที่เกิดขึ้น ตั้งอยู่แล้วต้องดับไป นี้ก็เหมือนกันมันต้องสงบได้ ถ้าจิตเราพร้อมเห็นใหม่ ความสงบมันจะเกิดขึ้นเพราะตรงนี้ เกิดขึ้นเพราะว่าเป็นงานชอบ เกิดขึ้นเพราะมีสติสัมปชัญญะ เกิดขึ้นเพราะทำความเพียร ทำความเพียรให้ต่อเนื่องไป ความเพียรต่อเนื่องไปกิเลสมันจะอ่อนตัวลงบ้าง ให้เราได้มีความสงบ แต่ความเพียรเราไม่ต่อเนื่อง มันมีแต่ความอยากเฉยๆ ใจ มีแต่ความหวัง หวังแล้วก็ไม่สมหวัง ก็คิดไปว่าเราไม่มีอำนาจวาสนา เราทำแล้วไม่ได้สมความปรารถนา ความหวังนั้นเลยกลายเป็นคาบสองคมไป หวังแล้วไม่สมหวัง มันก็เลยคิดออกไปอีกอย่างว่า เราไม่มีอำนาจวาสนา นี่มันเป็นคาบที่สองแล้ว

คาบแรกคือหวัง หวังแล้วไม่สมหวัง คาบที่สองก็ซ้าลงไป ซ้าลงไปว่าเราไม่มีอำนาจวาสนา ทำบุญเฉยๆ ก็แล้วกัน การประพฤติปฏิบัติเอาไว้ก่อน มันน่าเสียคายนาน คีล ภาวนา เห็นใหม่ มีทานร้อยหนพันหนไม่เท่ากับรักษาศีลบริสุทธิ์หนหนึ่ง มีศีล

สงบร้อยพันพันหนไม่เท่ากับทำความสงบของใจได้หนหนึ่ง ฟังสิ ความสงบของใจ ถ้ามันสงบขึ้นมา เราจะทำทานมากี่หน เป็นหมื่นหนเห็นไหม ร้อยพันพันหนถึงมีศีลหนหนึ่ง แล้วศีลร้อยพันพันหนเหมือนกันถึงจะได้สงบหนหนึ่ง นี้อยู่ในสังขารมที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าไว้อย่างนั้นจริงๆ ว่าไว้ในพระไตรปิฎกพูดไว้อย่างนี้

เพราะเรื่องของใจเป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลง ใจนี้เป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงมาก มันเปลี่ยนแปลงกับตัวเราเอง มันกดถ่วงใจให้หลับไหลไปในอำนาจของมัน หัวใจนี้อยู่ในอำนาจของกิเลสทั้งหมด แล้วธรรมนี้มันก็แว็บ แว็บ แว็บ แว็บ แว็บ เพราะเราเป็นชาวพุทธไง ชาวพุทธเราได้ฟังธรรมไง เราได้ประพฤติปฏิบัติ มันแค่แสงแว็บๆ เท่านั้นเอง แต่สิ่งที่กิเลสมันกดบอญี่มันกดบ ๒๔ ชั่วโมง ไม่ให้เราได้คิดเลย มันตามประสาไปอย่างนั้น กิเลสมันครอบงำใจ มันถึงได้นำสงสารตัวเองไง นำสงสารตัวเองว่าตัวเองทำไมปล่อยใจไม่รักตัวเองใจ ไม่สงสารตัวเอง ไม่เอาใจของตัวเองให้พ้นเป็นอิสระ ให้ตื่นขึ้นมาๆ ต้องปลุกใจตัวเองมันจะตื่นขึ้นมา ถ้าเราปลุกใจ

ถ้าเราไม่ปลุกใจตัวเองใครจะปลุก เพราะถ้าให้คนอื่นปลุก เห็นไหม มันก็เป็น สุขตมยปัญญา การศึกษาเล่าเรียนมา แต่สุดท้ายปัญญามันไกลเกินไป มันอยู่วงนอกเกินไป เสียงข้างนอกกระทบหูเราเป็นอายตนะ แล้วจะเข้าไปถึงใจ แต่ความฟุ้งซ่านมันอยู่ที่ใจ กิเลสมันอยู่ที่ใจ แล้วธรรมกว่าจะเข้าไปได้ กว่าจะผ่านไปถึงใจ มันเลยกลายเป็นกิเลสมันพลิกไปเป็นสมบัติของมันหมดเลย สมบัติของกิเลส แล้วมันก็หลอกว่า รู้แล้ว เข้าใจแล้ว เห็นไหม นี่หลับไหลอยู่ตลอด ทำไมเป็นอย่างนี้นะ

ถามใจตนเองสิ ทำไมใจเราเป็นอย่างนี้ ทำไมใจเราไม่พัฒนาขึ้นมาเห็นไหม ไม่พัฒนาเพราะเราไม่จริงจัง เราไม่จริงจังกับเราเอง มันก็เป็นแบบนี้ ถ้าเราจริงจังมันก็ทุกข์ยากไปอีกอย่างหนึ่ง ทุกข์ยากไปอย่างนั้น เราก็งงใจทำ เราตั้งใจทำของเรา ถ้าเราตั้งใจทำของเรา เห็นไหม ทำไมครูบาอาจารย์ไปได้ละ แล้วครูบาอาจารย์เป็นใคร ครูบาอาจารย์ก็เป็นคนเหมือนกัน ครูบาอาจารย์ก็มีหัวใจเหมือนเรา แล้วหัวใจดวงไหนที่มันไม่มีกิเลส หัวใจทุกดวงใจมันก็มีกิเลสเหมือนกันทั้งหมด ทำไมท่านทำไปได้ละ ทำไมเราทำไปไม่ได้

ถ้าเราทำไปไม่ได้เพราะเราไม่จริง เห็นไหม เพราะเราไม่จริง ถ้าเราจริงขึ้นมาแล้ว เราพยายามรักษาของเราขึ้นมา แล้วเราปกป้องของเราขึ้นไป มันจะคล้อยตามไป คล้อยตามไป แล้วก็มีเวลามากขึ้น มากขึ้น จิตนี้ต้องสงบได้ ความสงบ เห็นไหม ที่มันยาก มันยากอย่างนั้น พื้นฐาน ถ้ามันทำพื้นฐานไม่ได้ มันจะไปเอาตรงอื่น มันจะไปไหนกัน ถ้าพื้นฐานไม่มี เราไม่มีต้นทุนอะไรเลย เราจะไปประกอบอาชีพอะไร เราไม่มีต้นทุน เราเป็นคนกำพร้า คนที่ไม่มีคุณสมบัติใดๆ ทั้งสิ้น แต่ถ้ามีความสงบของใจ นั่นใจตั้งมั่น ใจนี้ไม่กำพร้า ใจนี้สามารถสร้างฐานขึ้นมาได้ นี่ สมถกรรมฐาน คนตื่นจากกิเลส

แต่ถ้ามีสมถกรรมฐานแล้ว มันก็เข้าไปติดความสงบ พอสงบขึ้นมา เรามีความสงบ ความสงบนี้กระทำแสนยาก พอเราได้ความสงบขึ้นมา ก็นึกว่ารักษาความสงบนี้ไป รักษาความสงบไปของเรา เหนื่อยอยู่อย่างนั้น นี่วิฆามาร มารมันหลอกใช้อีกแล้ว มันหลอกว่าสิ่งนี้เป็นผล ถ้าเป็นปัญญาล่ะ ปัญญาจะบอกว่าความสงบของใจนี้เป็นหนึ่ง เป็นสัมมาสมาธิเท่านั้น มันต้องพยายามค้นคว้าไ้ ค้นคว้าในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม ถ้ามันเริ่มจะค้นคว้า นั่นมันจะเป็นภาวนามยปัญญา ถ้าภาวนามยปัญญามันจะตื่นจากกิเลส ถ้ามันตื่นจากกิเลส มันต้องชำระกิเลสออกไปจากใจ ถ้ามันไม่ตื่นจากกิเลส มันก็ต้องอยู่ในอำนาจของกิเลสตลอดไป

เราสร้างคุณงามความดี เราทำความสงบของใจเข้ามา ถ้าเราตายในความสงบอันนี้ เราก็ไปเกิดเป็นพรหม ผู้ที่ทำสมาบัติ ตายไปก็เกิดบนพรหม เราสร้างคุณงามความดีขึ้นมาอย่างนั้น แล้วมีความสุขของเราขึ้นมาในใจ คิดในความสงบของตัวใจ ถ้าคิดในความสงบของตัวอย่างนั้น ก็เป็นวิฆามาร มารมันเข้ามาหลอกใช้ในการประพฤติกปฏิบัติของเราเหมือนกัน ถ้าเราไม่มีความสงบเลย เราก็ยกขึ้นวิปัสสนาไม่ได้ ทุกสิ่งทุกอย่างมันมีคุณมีโทษอยู่ในตัวมันเอง มีคุณมหาศาล คนมีปัญญามากถ้าทำประโยชน์กับโลก ก็จะเป็นประโยชน์กับโลกมหาศาลเลย แต่ถ้าคนมีปัญญามากแล้วทำลายโลก โลกจะเสียหายมาก เพราะคนมีปัญญานั้น

นี่ก็เหมือนกัน ในเมื่อเรามีสัมมาสมาธิ เราทำความสงบของใจขึ้นมาได้ ถ้าความสงบของใจนี้เป็นต้นทุน ถ้ามีต้นทุนนี้แล้วเรายกขึ้นวิปัสสนา มันจะเป็นสิ่งที่ประเสริฐมหาศาล ที่จะเป็นคุณงามความดี จะเป็นงานของใจขึ้นมามหาศาล แต่ถ้าเราไม่ใช้มันให้เป็นประโยชน์ เราคิดในความสงบของเรา เห็นไหม ความสงบของใจกว่าจะหาได้ ก็

แสนทุกข์แสนยาก แล้วเราก็ตีคอยู่ในความสงบนั้น เหมือนมีเงินแล้วก็ตื่นเงินของตัวเอง แล้วไม่ใช้เงินของตัวเอง เพื่อให้เป็นต้นทุน เพื่อหาเงินขึ้นมาให้เป็นเงินที่มากกว่านั้น ให้เป็นคุณสมบัติที่มากกว่านั้น ให้เป็นเงินทบเท่าทวีคูณ การวิปัสสนานี้มันจะทบเท่าทวีคูณ

แต่ถ้ามันไม่ยกขึ้นวิปัสสนา มันไม่ทบเท่าทวีคูณแล้ว มันยังเสื่อมสภาพอีก เงินเป็นเงิน เงินอยู่กับเราแล้ว เงินร้อยหนึ่งก็เงินร้อยหนึ่งอยู่ในกระเป๋าของเรา แต่สัมมาสมาธิอยู่กับเรานี้ มันอยู่ชั่วคราว อยู่ชั่วคราวแล้วมันเสื่อมสภาพไป มันเสื่อมสภาพไป มันก็เป็นความจำของเราเฉยๆ เท่านั้นเอง เป็นความอยากได้ เป็นความจำว่าเราเคยมี มันมีความสุขฝังใจอยู่ คิดถึงฝังใจมาก ถ้าทำความสงบอย่างนั้น ไม่ได้อีก ความสงบอันนี้ก็จะฝังใจ ฝังใจเป็นรอยลึกอยู่ในหัวใจนั้น หัวใจนั้นเชื่อมั่นในความสงบ เชื่อมมั่นว่าเราทำได้

ความเชื่อมั่นของใจที่มีอยู่นี้ มันก็ทำให้เรารำคาญ รำคาญเพราะอะไร เพราะมันอยากได้อีก เห็นใหม่ ความอยากได้อีก มันก็ทำความสงบได้ยากขึ้น ยากขึ้นเพราะมีความอยากได้ ความอยากในความสงบ กับความอยากในความเพียรต่างกัน ความอยากในความสงบคือความอยากเฉยๆ ความอยากในความสงบแล้วต้องทำความเพียร การทำความเพียร การบำเพ็ญธรรมขึ้นมา เพื่อให้ความสงบอันนั้น ถ้าเราอยากในเหตุอันนั้นถึงจะถูกต้อง ถ้าอยากในผลมันก็เป็นการอยากในผล แต่กิเลสมันจะให้อยากในผล เพราะผลมันนึกเอาเอง สิ่งนี้นึกขึ้นมา สิ่งนี้คิดขึ้นมา มันคิดขึ้นมาเมื่อไรก็คิดขึ้นมาได้

แต่ถ้าอยากในความเพียร มันต้องลงไปทำความเพียรอีกเห็นใหม่ การที่ลงไปทำความเพียร มันเป็นงานเป็นการขึ้นมา อยากสะดวกอยากสบาย อยากจะซุบมือเปิบไป แล้วให้กิเลสมันหลอก กิเลสมันก็เลยเอายาพิษเสียบเข้าไป มันซุบมือเปิบแล้วคิดว่าจะได้ธรรม กลับจะได้แต่ความรุกรน ความพะรุงพะรังของใจๆ เพราะสิ่งนั้นมันพะรุงพะรังอยู่ มันต้องหมุนไปอยู่อย่างนั้น มันหลอกอยู่อย่างนั้น เพราะมันเป็นงาน ต้องลงไปทำงาน ทำความสงบของเราขึ้นมาอีก ทำความสงบของเราขึ้นมา เพื่อจะสร้างสมขึ้นมา แล้วมันก็คงที่อยู่ขนาดนั้นนะ สัมมาสมาธิเต็มทีของความเป็นสมาธิอยู่อย่างนั้น อยู่อย่างนั้น

แล้วสมาธินี้มันก็มีขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปนาสมาธิ ถ้ามันรวมใหญ่ขึ้นมา อัปนาสมาธินี้หมุนเข้าไป มันเว้งกว้าง ยิ่งเข้าไปใหญ่ นะ มันยังคิดว่าอันนี้เป็นผลเลยเห็นไหม อันนี้เป็นผล แล้วติดอยู่อย่างนั้น ติดอยู่อย่างนั้นเพราะกิเลสมันไม่ให้ใจนี้เป็นอิสระ กิเลสมันไม่ยอมให้ใจพ้นจากอำนาจของมันทั้งนั้น แต่ถ้าเรยกขึ้นวิปัสสนา มันจะเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม ยกขึ้นวิปัสสนาแล้ว วิปัสสนา ในกาย ในจิตนี้ ในกายในจิตวิปัสสนาเพื่อให้เห็นแยกออกจากกัน แยกออกจากกันหมายถึงว่า มันไม่ใช่ตัวตน มันไม่ใช่สิ่งเดียวกัน

สรรพสิ่งในโลกนี้มันต้องแปรสภาพ คนเราเกิดมาต้องตาย มันเป็นสัจจะความจริง ทุกๆ คนยอมรับว่าเป็นสัจจะความจริงว่าเกิดมาต้องตาย แต่มันเป็นกำป็นทูปดินใจ มันเกิดมาต้องตาย เรารู้ว่าต้องตาย เกิดมาด้วยกันก็ถอดกันไป เกิดมาก็ถอดมา กิเลสก็ถอดกันมา พระพุทธรูปเป็นความทุกข์มา ตายไปก็ตายไปกับกิเลสไป พระพุทธรูปเป็นความทุกข์ไป เห็นไหม แต่การเข้าใจการวิปัสสนา การใคร่ครวญว่า มันไม่ใช่เรา แล้วสิ่งที่ว่ามันเกิดมานี้ ก็เกิดมาเกาะกิเลสมาด้วยกัน แต่ตายนี้ ให้กิเลสมันตายก่อน แล้วเราเป็นอิสระพ้นออกไปจากกิเลสเห็นไหม

มันต่างกัน มันเกิดกับตายเหมือนกัน แต่เกิดกับตายขึ้นมา เกิดกับกิเลสแล้วตายไปกับกิเลส กับเกิดกับกิเลสแล้ววิปัสสนาให้กิเลสมันตายไปเดี๋ยวนี้ กิเลสมันสละออกไปจากใจ มันวิปัสสนา มันไม่ใช่เรา มันเป็นความยึดมั่นถือมั่น มันเป็นความไม่เห็นจริงของเราเท่านั้น มันเกิด มันเป็นอนิจจัง มันเป็นอนัตตา สิ่งที่เป็นอนัตตา ถ้าเราเห็นเป็นอนัตตา เห็นไหม มันเกิดขึ้นมา มันจับต้องไม่ได้แน่นอน มันอยู่ชั่วคราว มันยึดมั่นอยู่กับเราไม่ได้ตลอดไป มันจะดึงไว้ สิ่งที่ว่ามีความคิดต่างๆ อารมณ์ต่างๆ จะอยู่กับเรามันเป็นไปไม่ได้ มันต้องแปรสภาพโดยธรรมชาติของมัน แล้วเราก็จะอยู่ในอารมณ์นั้น เห็นไหม ถึงไม่อยู่ มันก็อุ้งกินตลอดเวลา

ถ้าอารมณ์อะไรถูกใจ จะคิดแล้วคิดเล่าๆ คิดแล้วคิดเล่า มันสดๆ ร้อนๆ ใจ มันไม่เคยบูด ไม่เคยเน่า มันสดๆ ร้อนๆ เห็นไหม คุณสิ่งนั้นมันจริงหรือเปล่า มันสดๆ ร้อนๆ จริงไหม ถ้าพิจารณาจิต พิจารณาขั้น พิจารณาความรู้สึก พิจารณาอารมณ์ พิจารณาไป มันไม่จริง แต่มันเกิดดับ เกิดดับ มันต่อกันไป มันเป็นอย่างนั้นตลอดเวลา แยกออกก็แยกออก พิจารณาเข้าไป ถ้าเป็นปัญญา ปัญญา มันก็เป็นอย่างนั้น ถ้ามันเป็นมาร เห็น

ไหม วิชามาร มันก็เป็นปัญญาเหมือนกัน แต่กิเลสมันหลอกใช้ เราเข้าใจแล้ว เรารู้แล้ว แล้วก็ปล่อย ก็เว้งว่าง เว้งว่าง เราปล่อยเราเข้าใจ มันเข้าใจตามกิเลสหลอก กิเลสมันจะเลี่ยมไปตลอด เห็นไหม นี่วิชามารมันจะเลี่ยมมา

แต่วิชาธรรมละ วิชาธรรมหมายถึงว่าธรรมมันเป็นใหญ่ พิจารณาให้มันเป็นสภาวะตามความเป็นจริง แต่ถ้าวิชามารนี้ เราเข้าไปยุ่งด้วย เราต้องการให้เป็นไปตามเป้าหมายของเรา เราเข้าใจว่ามันจะเป็นเป้าหมายของเรา เราเห็นสภาวะตามความเป็นจริงว่า กิเลสมันต้องแยกอย่างนั้น ต้องเป็นไปอย่างนั้น อันนี้เราศึกษามาจากตำราแล้ว เห็นไหม แล้วเราเอาอันนี้มาเป็นเป้าหมาย แล้วเราก็คึด คึดแล้วให้มันเป็นไปอย่างนั้นๆ เราให้เป็นไป มันก็เป็นตามอย่างนั้นจริงๆ เพราะมารมันพร้อมแล้วที่จะให้จิตนี้อยู่ในอำนาจของมัน ให้กลับไหลคากับความรู้สึกของมัน พอมันแยกออกไปอย่างนั้น มันแยกจากเป้าหมาย แยกจากเราคิด แยกจากวิชามาร มันไม่ได้แยกตามสัจจะตามความเป็นจริง

ถ้าแยกตามสัจจะ ตามความเป็นจริง มันจะพิจารณาไปอีกอย่างหนึ่ง มันพิจารณาไปอีกอย่างหนึ่ง มันจะเป็นไปหรือไม่เป็นไป มันอยู่ที่พลังงาน อยู่ที่ปัญญาที่มันจะคมกล้าขนาดไหน ถ้าปัญญาของเราไม่คมกล้า ปัญญาของเรา จากที่ว่ามันเป็นไปไม่ได้ เป็นปัญญาโลก เป็นปุถุชน เป็นกัลยาณชน แล้วเราเดินตรงนี้อยู่ กัลยาณชน เราเดินปัญญาอันนี้อยู่ มันจะคมกล้าไปได้เรื่อยๆ คมกล้าต่อหน้าเรา คมกล้าซึ่งๆ หน้า ที่เราเห็น คมกล้าหมายถึงว่า มันมีพลังงานมันพอใจ พลังงานนี้มันพอ พอพลังงานพอ สัมมาสมาธิมันตั้งมั่น พอตั้งมั่นขึ้นมา มันจับต้องได้แล้วหมุนออกไป

ความคิดแยกออกไป เห็นไหม ความคิดแยกแยะสิ่งนั้น สิ่งนี้คืออะไร สิ่งนี้มันเป็นไปไม่ได้ นี่ปัญญามันแยกเข้าไป แยกเข้าไป มันเป็นไปไม่ได้ สิ่งของมันเป็นไปอย่างนั้น มันเป็นไปเพราะอำนาจของพญามาร อำนาจเก่าของแรงดึงดูเก่า เห็นไหม เราตามดูเข้าไป ตามแยกเข้าไป ตามแยกเข้าไป ปัญญาอย่างนี้ มันเป็นปัญญาเข้าไป เรามีหน้าที่แยกแยะ หน้าที่ใคร่ครวญ แต่เป้าหมายเราไม่มี เป้าหมายมันก็ต้องให้มันเป็นไปตามธรรม มันเป็นไปตามสภาวะ ตามความเป็นจริงที่มันจะเป็นไปตามธรรมนั้น

ถ้ามันเป็นไปตามธรรมนั้น นี่มัชฌิมาปฏิบัติทา ความเป็นมัชฌิมาปฏิบัติทา จะเกิดขึ้นเพราะให้มันเป็นไปตามนั้น ให้ปัญญาหมุนไป อย่าให้กิเลสมันหลอก ถ้ากิเลส

มันหลอกนั้นเป็นวิฆาณาร เห็นไหม มันจะทำให้เราอยู่ในอำนาจของมันตลอด แต่มันก็ไม่พ้นจากโคณกิเลสหลอกไปจนได้ มันจะล่อเราไป เพราะงานเราไม่เคยทำ สิ่งที่เราไม่เคยทำ ปัญญาเราไม่เคยเดินขึ้นมา ปัญญาไม่เคยเดินก็ต้องเป็นอย่างนั้น ใคร่ครวญอยู่อย่างนี้ แยกออก นี่คือขั้นของปัญญา ขั้นของสมาธิก็เป็นขั้นของสมาธินะ ขั้นของปัญญาก็เป็นขั้นของปัญญา

ขั้นของสมาธิความคิดอย่างนี้ไม่มี ความคิดไล่ต้อนแต่อารมณ์ของตัวเท่านั้น ความคิดไล่ต้อนอารมณ์ของตัวให้สงบเข้ามา ปัญญาอบรมสมาธิ ความคิดไล่ต้อนความคิดของเรา เห็นไหม ไล่ต้อนเข้ามา ยับยั้งเข้ามา กดถ่วงเข้ามา อันนั้นมันของง่าย ๆ แต่มันก็ยังทำได้แสนยาก เห็นไหม แล้วเวลาขั้นของปัญญา มันไปโดยที่ว่ามีขอบเขต เรื่องของปัญญานี้เป็นเรื่องกว้างขวางมาก เรื่องของปัญญาเป็นเรื่องของการชำระสะสาง เป็นเรื่องการใคร่ครวญ มันจะไปได้ร้อยแปด มันเป็นเรื่องที่ได้ตอบกันได้ มันเป็นเรื่องของกิเลสกับธรรมต่อสู้กัน ถ้าเรื่องของความสงบนี้ มันเป็นเรื่องของการไล่ต้อนกิเลสเข้าไปเฉยๆ เห็นไหม

ถ้ามันเป็นปัญญา มันถึงเป็นคนละส่วนกันเลย มันจะเห็นชัดเจนมากต่อเมื่อใจเข้าไปถึงการต่อสู้ ถ้าใจไม่เข้าไปต่อสู้ จะว่าเราใช้ปัญญาแล้ว เราใช้ปัญญาแล้ว ถ้าเราใช้ปัญญามันต้องเป็นประโยชน์ขึ้นมาสิ เห็นไหม ขั้นของปัญญาเป็นขั้นของปัญญา ขั้นของสมาธิเป็นขั้นของสมาธิ เราไม่เอามาปนกัน แต่เวลาเข้าไปถึงปัญญาแล้ว มันก็ต้องย้อนถอยกลับมาพักที่ความสงบนี้ ความสงบนี้พอพักขึ้นมาแล้ว เข้าไปพิจารณาต่อพิจารณาด้วยปัญญา พิจารณาต่อไป จนกว่าขั้นมันจะขาดออกไป ขั้นอย่างหยาบขาดออกไป เห็นไหม ก็ตื่นจากกิเลสขั้นหนึ่ง ใจตื่นขึ้นมาขั้นหนึ่ง ตื่นจากความเป็นจริง ไม่ใช่ตื่นจากสติสัมปชัญญะ

เริ่มต้นเราตื่นจากสติสัมปชัญญะ แล้วเราทำความสงบของใจ เราตื่นจากสติสัมปชัญญะ แล้วเราพยายามใคร่ครวญว่า เราเป็นคนที่รักตนเอง เป็นคนที่จะเอาใจของเราให้พ้นได้ เอาใจของเราตื่นขึ้นมาจากกิเลสให้ได้ นั่นมันเป็นความตื่นจากสติเฉยๆ แต่ความตื่นจากกิเลสนี้ดี มันต่างจากความตื่นของสติมาก เพราะความตื่นของสตินี้มันตื่นโดยกำปั่นทุบคินใจ ตื่นโดยปัจจุบัน ตื่นโดยเราตั้งมั่น มันก็ตื่นแล้ว แต่การตื่น

จากกิเลสนี้ มันเห็นกิเลสขาดออกไปจากใจ ชั้นมันขาดออกไปจากใจโดยซัดๆ เลย แล้วยกขึ้นวิปัสสนาต่อไปเรื่อยๆ มันจะวิปัสสนาไปเรื่อยๆ

ทำความเข้าใจเข้ามา ชั้นของการทำความเข้าใจ ก็เป็นชั้นของการทำความเข้าใจ ชั้นของปัญญา ก็เป็นชั้นของปัญญา เป็นช่วงๆ ไป เราต้องพยายามทำความเข้าใจของเราเข้าไป ไม่งั้นจิตมันจะหลอก กิเลสมันหลอกได้ หลอกให้เราติดอยู่ตรงไหน มันก็หลอกได้ กิเลสหลอกขึ้นมา มันน่าเจ็บใจนะ ถ้าคนอื่นหลอกเรา เราจะว่าคนอื่นหลอกเรา คนอื่นหลอกเรา เราเชื่อเขาเพราะต่างคนต่างหาผลประโยชน์ใส่ตัว มันต้องมีเล่ห์มีเหลี่ยมเป็นธรรมดา แต่ที่เราคิดว่าเราต้องรักเราสิ ทุกคนจะว่าเรารักเรา แล้วทำไมทุกคนให้กิเลสมันหลอกตัวเองนะ เราหลอกเรานี้ มันน่าจะได้คิดไป

เราหลอกเรา หลอกให้เราหม่นเวียนอยู่ในอำนาจวิถุน หลอกให้เราก้าวเดินไปไม่ได้ หลอกว่าสิ่งนั้นเป็นผล สิ่งนี้เป็นผล แล้วมันจับต้องได้หรือไม่ได้มันก็ไม่รู้ หลอกไปหลอกมา หลอกจนเราเสียคนยังได้เลย กิเลสมันร้ายกาจขนาดนั้น หลอกจิต หลอกตลอดเวลา ถึงไม่ให้เชื่อตนเอง เราเชื่อเราไม่ได้ เราต้องเชื่อธรรม เชื่อธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีการประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ต้องหาครูบาอาจารย์เป็นคนไคร่ครวญ เป็นคนชี้แนะอีกชั้นหนึ่ง ถ้ามันไม่เป็นไปตามความเป็นจริง ต้องตรวจสอบไป ตรวจสอบตามหลักความเป็นจริงว่า มันเป็นความเป็นจริงไหม ในหัวใจของเราที่เราประพฤติปฏิบัติมานี้ ใจเราทำมานี้ มันเข้าหลักเข้าเกณฑ์ไหม

ถ้าไม่เข้าหลักเข้าเกณฑ์ เราก็ต้องหาทางไปของเราใหม่ ต้องหาทางใหม่ เห็นไหม ถ้ามันใช้อุบายเก่าๆ กิเลสตัวเก่า มันก็หลอกให้เราตกอยู่ในอำนาจของมันอย่างเก่า เราตกอยู่ในอำนาจของมัน ทั้งเสียเวล่ำเวลานะ ทำความเพียรไป วันแล้ววันเล่าๆ แล้วมันก็ไม่ก้าวเดิน พอมันก้าวเดินไป เราก็ว่าอันนั้นเป็นผล สิ่งที่เป็นผลนั้น มันก็เป็นผลที่ไม่เป็นความจริง ก็ไม่เป็นผลดีกับเรา เราหม่นอยู่อย่างนั้นนะ เสียพลังงานเปล่า

ความประพฤติปฏิบัติ ความอยากกระทำนี้ เราต้องพยายามสร้างกำลังใจขึ้นมา แล้วสร้างกำลังใจขึ้นมา ก็ถูไถไป โดยที่มันไม่ได้เรื่องไม่ได้ราว กิเลสมันหลอกอย่างนั้น หลอกให้เราไม่ได้ผลงาน เราต้องตั้งสติสัมปชัญญะให้พร้อม สติ มหาสติ มันจะเกิดขึ้นมาเป็นขั้นๆ ขึ้นไป เกิดขึ้นมาได้จากเรานี้แหละ สติปัญญาเกิดขึ้นมา เราสร้างสม

ขึ้นมา ใคร่ครวญขึ้นไป มันจะเป็นมหาสติมหาปัญญาขึ้นไป มันจะละเอียดอ่อนขึ้นไป มันไม่น่าเชื่อว่า มันขึ้นมาจากคนที่ล้มลุกคลุกคลานได้นะ

สติสัมปชัญญะจะเกิดขึ้นมาจากคนที่ล้มลุกคลุกคลานอยู่นี้ มันจะเกิดอย่างนั้นได้ หรือ เกิดได้ เพราะกิเลสเป็นนามธรรมใช้ใหม่ ธรรมะก็เป็นนามธรรม เป็นนามธรรมที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ ธรรมนี้มีอยู่โดยดั้งเดิม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้แล้วเอามาสอนเรา ธรรมเท่านั้นที่จะชำระกิเลสได้ กิเลสเป็นนามธรรมที่อยู่ในหัวใจเรา จะอุปมาอุปไมยขนาดไหนว่า มันเป็นสิ่งที่น่ากลัว มันเป็นสิ่งที่น่าขยะแขยงขนาดไหนในหัวใจเรา มันก็เป็นนามธรรม แต่เพื่อให้เห็นว่าลูกของพญามาร มันก็น่ากลัวน้อยหน้อย เห็นไหม ตัวพญามาร ตัวพ่อ ตัวปู่พญามารมันก็น่ากลัวขึ้นมาหน่อย มันก็เป็นนามธรรม สิ่งที่เป็นนามธรรมในหัวใจนี้ มันอาศัยนามธรรมที่เราสร้างขึ้น มา มันถึงสร้างสติสัมปชัญญะขึ้นมาได้ไง

สติสัมปชัญญะคือการระลึกรู้ สิ่งที่เราระลึกรู้อยู่นี้ ต้นไม้ภูเขาเลากา มันจะระลึกอะไรของมันได้ มันไม่มีชีวิตจิตใจ มันระลึกไม่ได้ แต่ในเมื่อเรามีหัวใจของเรา สติระลึกขึ้นมาจากใจนี้ มันไม่ต้องซื้อหาที่ไหนไง มันไม่ต้องไปซื้อหา ไม่ต้องไปค้นคว้ามาจากไหน มันมีพร้อมอยู่ในหัวใจของเราแล้ว เพียงแต่เราระลึกขึ้นมา เห็นไหม เราระลึกขึ้นมาแล้วเราก็ตั้งมันขึ้นมา ถึงมันจะล้มลุกคลุกคลาน เราก็ระลึกของเราไปบ่อยๆ สติสัมปชัญญะมันจะพร้อมขึ้นมา ถ้าสติสัมปชัญญะตั้งมัน สติสัมปชัญญะนี้คงตัว การประพฤติปฏิบัติเราจะไม่ค่อยเสียหายไป การประพฤติปฏิบัติของเราจะเข้าทาง เพราะสติเป็นตัวควบคุมไปตลอด

ถ้าสติเป็นตัวควบคุมไป การกระทำนี้จะเป็นงานทั้งหมด ถ้าสติสัมปชัญญะอ่อนไป กิเลสมันปลักไสแล้ว กิเลสปลักไสแล้ว เราก็หมุนไป เสียพลังงานไปรอบหนึ่ง หรือ ช่วงที่ภาวนาอยู่นั้น มันจะไม่ได้ผล เสียหายไป แล้วเราก็เหนื่อยเปล่า มันเป็นเพราะอะไร อ้อ มันเพราะเราขาดสตินี้เอง เห็นไหม ถ้าเราขาดสตินี้เอง มันก็จะตั้งสติขึ้นมาแล้วทำงานขึ้นไป ความผิดพลาดมันเป็นครูสอนเรา เราต้องมีความผิดพลาด การประพฤติปฏิบัติมัน ไม่มีใครประพฤติปฏิบัติแล้วจะคงตัว แล้วจะไปได้ตลอดหรอก มันจะมีความผิดพลาดไปตลอด เพราะกิเลสมันละเอียดอ่อนไปเรื่อยๆ นะ

กิเลส การพลิกแพลงนี้ อุปายวิธีการที่เราทำขึ้นมา มันรู้ไปกับเราตลอด แล้วมันก็จะพลิกแพลงให้เราที่กำลังใจน้อยลงไป เราต้องพยายามสร้างสิ่งนี้ขึ้นมา ถ้าเราสร้างสิ่งนี้ขึ้นมา มันจะขึ้นไปได้ แล้วยกขึ้นวิปัสสนาได้ พิจารณาชั้นภายในได้ ชั้นภายใน พิจารณาแล้วต้องใช้ปัญญา ปัญญาอีกแล้ว ชั้นของปัญญาก็เป็นชั้นของปัญญา ชั้นของกิเลส เห็นไหม มันหลอกเพราะมันไม่ต้องการให้เจอหน้ามัน ในเมื่อเรายกขึ้นมาจนเจอหน้ามัน วิปัสสนาเข้าไป ชั้นของปัญญาค้นคว้าเข้าไปขนาดไหน ก็ค้นคว้าในเรื่องของกิเลส นั่นแหละ ค้นคว้าในการนอนเนื่องของใจนั้น

ใจมันนอนเนื่อง มันผูกพันกันมา สิ่งที่มีมันผูกพันกันมา มันก็หมุนเวียนกันไป เห็นไหม ก็พิจารณาเข้าไป มันทนอำนาจของปัญญาไม่ได้หรอก กิเลสไม่มีทางที่จะสู้ธรรมได้ เพียงแต่เราไม่สามารถสร้างสมคุณงามความดี สร้างสมธรรมะขึ้นมา สร้างสมภาวนามยปัญญา สร้างสมอำนาจของสมาธิ เราต้องสร้างสมขึ้นมา แล้วยกขึ้นวิปัสสนาไป มันจะมีขณิกปฏิบัติ หมุนเวียนออกไป หมุนไปจนมันขาดออกนะ จิตกับกายแยกออกจากกัน ขาดออกไปเลย นั่นขาดออกไป

กิเลสมันยังละเอียดเข้าไป มันก็จะหลอกไป ใจมันตื่นไปเป็นชั้นๆ เข้าไป เรื่องที่เป็นภาระรุงรังจากข้างล่างนี้ มันจะปล่อยวางมาเป็นชั้นๆ แล้วมันจะตื่นขึ้นมา มันจะมีความสุขของมันขึ้นไปเรื่อยๆ มีความสุขของมันขึ้นไป แล้วมันจะมันใจในตัวมันเอง ใจดวงนี้จะเป็นใจที่ตั้งมั่น ตั้งแต่กิเลสขาดครั้งแรกแล้ว เพราะตั้งแต่กิเลสขาดเป็นพระโศคาบันนั้น สติสัมปชัญญะสมบูรณ์ส่วนหนึ่ง ไม่สมบูรณ์ร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่สติสัมปชัญญะของพระอริยบุคคลนี้ มันจะปิดอบายภูมิ มันไม่ไปในทางตกต่ำแน่นอน ใจดวงนั้นไม่ตกต่ำ

ใจตื่นขึ้นมาจากกิเลสแล้วไม่ตกต่ำ ไม่ตกไปอบายภูมิอยู่แล้ว แล้ววิปัสสนาเข้าไปจนชั้นอย่างกลางนี้มันขาดออกไป สติสัมปชัญญะมันก็สมบูรณ์ขึ้นเป็นชั้นๆ ขึ้นไป พื้นฐานของสติสัมปชัญญะก็สมบูรณ์ แต่กิเลสที่มันละเอียดอ่อนกว่านั้น มันผลัดไส กิเลสที่ละเอียดอ่อนกว่านั้น มันก็ทำให้เข้าใจว่า ตรงนี้เป็นเป้าหมาย ตรงนี้เป็นที่พัก ถึงเป็นที่พักมันก็ยังมียกกิเลส อยู่ในอำนาจของกิเลสอีกส่วนหนึ่ง ส่วนที่เราชำระล้างแล้ว เราชำระแล้ว มันก็ทำให้ไม่เป็นความพะรุงพะรัง ไม่เป็นภาระของเราขึ้นมา มีความสุขตรงนี้ คนเรามีความสุขตรงนี้ มีความสุขตรงสบายใจ มีความสุขตรงชำระสะสางขึ้นมาได้

แต่เรื่องของที่สูงขึ้นไป เรื่องของกามราคะ เรื่องของกิเลสนี้ มันผลักดันขึ้นมา มันรุนแรง แต่รุนแรงโดยเจียบๆ เจียบๆ คือว่ามันซ่อนตัว ไม่ให้เห็นตัวมัน การจะขึ้นไป แล้วมันจะเข้าใจว่าตรงนี้เป็นผล สิ่งที่ว่า เป็นผล มันก็จะชุกอยู่ตรงนั้น นี่คือหลับไหล จิตใจตื่นขึ้นมาชั่วครั้งชั่วคราว แล้วก็หลับไหลไป ไม่สามารถทำให้ตื่นโดยสมบูรณ์ได้ เห็นไหม อยู่อย่างนั้นรักษาความสงบของใจไว้อยู่อย่างนั้น ถ้าไม่ได้ใครครวญนะ มันจะรักษาความสงบของใจ มันจะแว้งแว้งอยู่อย่างนั้น แล้วก็มีความสุขอยู่อย่างนั้น ความสุขนี้ มันมีขึ้นของอกุศลธรรมส่วนหนึ่งรองรับไว้ มันไม่เสื่อมลงไปเห็นไหม ไม่เหมือนกับ เริ่มต้นจากปุถุชน

ถ้าปุถุชนสมาธิเสื่อม จะเสื่อมหมดเลย มันเสื่อมไปเพราะมันไม่มีพื้นฐานรองรับ มันถึงร้อนใจ พอมันร้อนขึ้นมา เราก็พยายามจะทำขึ้นมาใหม่ พยายามจะสร้างสมาธิขึ้นมา หาเงิน เงินที่มันหลุดมือออกไป เราไม่มีเงินเลย เราจะไปลงทุน จะไปทำการค้าไม่ได้ เราต้องพยายามแสวงหา มันเป็นสิ่งจะหน้าที่ของเราที่ต้องแสวงหา มันถึงต้องขวนขวายไป ถ้ามันขวนขวายมันก็ต้องพยายามสร้างความเพียรขึ้นมา แต่ตรงที่ว่า ความแว้งแว้งของข้างบนนี้ มันไม่เป็นอย่างนั้น เพราะมันมีความว่างของมัน มีความว่าง โดยอกุศลธรรม ซ้อนรับอยู่ สิ่งที่ซ้อนรับอยู่นี้ มันเข้าใจว่าถึงที่สุดใจ

มันเข้าใจว่า มันเป็นความว่างโดยสมบูรณ์ ความว่างอันนี้มันมีอกุศลธรรม รองรับความสมบูรณ์นั้น มันถึงไม่เสื่อม ความไม่เสื่อมอย่างนั้น ถึงสำคัญมากใจ มันจะหลงตรงนั้น หลงโดยที่ว่ามีใครสามารถเข้าไปแก้ไขตรงนี้ได้ ถ้าคนที่ไม่มีอำนาจ ภาวนามันจะอยู่ตรงนี้ แต่ถ้าคนมีอำนาจภาวนา นี้จะยกขึ้นได้ ยกขึ้นได้ด้วยครูบาอาจารย์ ชี้นำหนึ่ง เราใคร่ครวญของเราด้วยสติสัมปชัญญะที่หมั่นสังเกต คอยสังเกตสอดรู้ใน ดวงใจของตัวเอง ความสังเกตสอดรู้ในดวงใจของตัวเอง ความว่างนี้ มันมีอะไรคาอยู่ใน หัวใจ มันจะจับสิ่งนั้นได้

ถ้าจับสิ่งนั้นได้ นั่นละงานอันสมบูรณ์ จับได้โดยอาศัยความสงบของใจที่เป็น พื้นฐานขึ้นมา นี้ พอมีพื้นฐานแล้ว เราก็ยกขึ้นไปอีก เห็นไหม มรรคที่สูงกว่า ความสงบของใจที่ออกไป ความสงบ ความว่างเป็นความว่าง ความสงบในสัมมาสมาธิเป็นการ งาน มันคนละอันกัน ทีนี้ถ้าทำความสงบออกไปเป็นความว่าง มันเป็นผลของมัน ความสงบที่เราสร้างสมาธิขึ้นมาอีกอันหนึ่งเห็นไหม มันถึงว่าจะเป็นมรรคต้องมีสัมมาสมาธิโดย

สมบูรณ์ตลอด มรรคโดยขาดสัมมาสมาธิ จะเป็นมรรคไปไม่ได้ ความว่างที่ใจมันมีพื้นฐานอยู่ มันเป็นความว่างของใจต่างหาก มันไม่ใช่เป็นมรรคตัวนั้น มรรคที่มันเจริญขึ้นไป มันถึงต้องทำความสงบของใจขึ้นมา เพื่อเสริมพลังงานขึ้นมาเห็นใหม่

ความสงบ ก็สงบจากกิเลสตัวบน ไม่ใช่สงบจากกิเลสตัวล่าง กิเลสตัวบนมันยังอยู่ แต่ด้วยความไม่รู้ของเราเองต่างหาก เราถึงหลงใหล เรารักษาความสงบข้างล่างได้ เราเชื่อมั่นว่าเราเป็นความสงบ นั่นละมันพลิกขึ้นไป พอพลิกขึ้นไปมันก็เป็นมรรค เป็นมรรคก็หมุนขึ้นไป จับต้องได้ ปัญญาต้องใคร่ครวญอีกแล้ว ปัญญาจะใคร่ครวญขึ้นไปเรื่อยๆ เรื่อยๆ ปัญญาอันนี้เป็นปัญญาที่แหลมคม ปัญญาในการฆ่ากิเลส เห็นใหม่ กิเลสมันอยู่กับใจ มันพลิกเพลงใจนี้เป็นเครื่องเล่น เห็นใจนี้เป็นตุ๊กตา เป็นของเล่น เพราะเป็นที่อยู่อาศัยของเขา เขาอ่อนเนื่องมากับใจมาไม่มีต้นไม่มีปลาย เขาอยู่กับใจของเรา เขาเห็นว่าใจนี้เป็นที่ซำของเขามาตลอด ทำไมเขาจะไม่มีความครึกครื้น ในหัวใจของเรา

มันจะครึกครื้นมีความนอบใจอยู่ในหัวใจเรา แน่นอน ฉะนั้นการที่เราจะเข้าไปเปิดหน้า หรือเราจะเข้าไปพลิกเพลงดูเขานี้ มันถึงต้องเป็นการใคร่ครวญที่หนักกว่าเขา ต้องใช้พลังงานที่มากกว่าเขา ปัญญา มันถึงต้องละเอียดอ่อนกว่าเขา เห็นใหม่ ถ้าปัญญาเราไม่ละเอียดอ่อนกว่าเขา ปัญญาเราไม่แหลมคมกว่าเขา มันก็เป็นวิฆาณวิฆาณคือ ปัญญามันหลอกให้หมุนออกไปข้างนอกตลอด มันจะหมุนไปข้างนอกโดยไม่ให้เข้าไปเห็นตัวมันใจ มันจะรักษาสถานะของตัวมันไว้ เพื่อจะให้อยู่ในอำนาจของมัน อยู่ในทุกข์ ถ้าอยู่ในอำนาจก็อยู่ในทุกข์ แล้วเรามาประพฤติปฏิบัติเพื่อกำจัดทุกข์ให้ใหม่

สิ่งใดเป็นทุกข์ สิ่งนั้นควรกำหนดให้ใหม่ ถ้าทุกข์ควรกำหนด มันกำหนดจับทุกข์ได้ เราจับทุกข์ได้ เราจับกามราคะ ได้คือจับทุกข์ได้ จับเหตุได้ จับอริยสัจได้ มันต้องสาวไปหาสมุทัยสิ มันไปชำระกันที่สมุทัยให้ใหม่ ชำระกันด้วยมรรคแล้ว นิโรธจะเกิดขึ้น ถ้ามรรคมันรวมตัวขึ้นมา มันจะเกิดอย่างนั้นขึ้น รวมตัวหนหนึ่ง รวมตัวบ่อยเข้า มันจะชนะบ้างแพ้อ้างเป็นอย่างนั้นโดยธรรมชาติของมัน กิเลสมันต้องต่อสู้ กิเลสต้องรักษาตัว สงวนตัวตลอดไป กิเลสไม่มียอมตายง่ายๆ ถึงจะเป็นนามธรรม มันเป็นสิ่งที่เป็นเนื้อเดียวกับใจมาตลอด แต่มันก็สามารถชำระได้เพราะอำนาจของธรรม

เท่านั้น ไม่มีสิ่งใดชนะอำนาจนี้ได้เลย แล้วเป็นความทุกข์ที่รุนแรง ความทุกข์ที่ปักเสียบในใจ

ในหัวใจมีสิ่งนี้ปักเสียบอยู่ มันจะแหลมคมแล้วมันจะกวนใจ ให้มีความสุขไปไม่ได้หรอก ความสุขของพื้นฐานข้างล่างนี้ เป็นความสุขของพื้นฐานข้างล่างแน่นอน สิ่งนี้ประกันอยู่แล้ว แต่ว่าทำไมมันให้ความสุขกับเราไม่ได้ ความสุขข้างล่างก็เป็นความสุขของพื้นฐาน ความสุขของเล็กน้อย เห็นใหม่ กับความสุขของที่ใหญ่กว่า สิ่งที่ใหญ่กว่านี้มันกวนใจอยู่ตลอดเวลา ความที่กวนใจนี้มันให้ความสุขไม่ได้ เราต้องพยายามชำระล้างให้ได้ สิ่งที่จะชำระล้างได้ มันต้องหมุนเวียนไปเห็นใหม่ หมุนเวียนไปด้วยปัญญา ปัญญาพร้อมกันหมุนออกไป สิ่งนี้มันไม่มีความสุขให้หรอก มันหลอกให้ชีวิตนี้ต้องกลืน ต้องกินต้องอยู่ในอำนาจของมันอยู่ตลอดเวลา

ชีวิตนี้ต้องหมุนเวียนหมุนตายหมุนเกิด สิ่งที่เกิดเป็นของเก่าซ้ำซาก ของเก่าของคร่ำคร่า ชีวิตนี้มีการเกิดการตายมาไม่มีต้นไม่มีปลาย มันต้องเกิดตายอยู่อย่างนี้ สิ่งที่เกิดตายอยู่อย่างนี้ ชีวิตนี้มันก็เคยสัมผัสมา ไม่ชาติใดก็ชาติหนึ่ง ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ชีวิตนี้มันต้องเคยสัมผัสมาอย่างนั้น มันถึงต้องเกิดต้องตายมา มันมีกรรมมาตลอด มันมีการกระทำมาตลอด ใจมันมีการกระทำมาตลอด มันถึงมีมาอย่างนี้ เห็นใหม่ แล้วเรามาเห็นของซึ่งๆ หน้านี้ เป็นของมีคุณค่าขึ้นมาได้อย่างไร มันไม่มีคุณค่าหรอก ตัวมันเองก็ไม่มีคุณค่า ตัวมันเองหลอกใจไว้ให้อยู่ในอำนาจของมัน แล้วถ้าใจเชื่อมัน มันยังอยู่ในกามภพ มันก็หมุนไปในกามภพนี้ มันจะเอาคุณค่ามาจากไหน

คุณค่าในการเกิดและการตายภายใต้กิเลสนี้มีคุณค่าหรือ คุณค่าความเป็นจริงคือคุณค่าของธรรมต่างหาก ธรรมที่อยู่ในหัวใจ เห็นใหม่ ใจที่ตื่นจากกิเลสต่างหากที่มันจะมีคุณค่า ถ้าจะตื่นจากกิเลส มันต้องมีปัญญาชำระกิเลสสิ ไม่ใช่จะตื่นจากกิเลสแต่วิ่งให้กิเลสหลอกใจ ให้มันหมุนไปกับกิเลสได้อย่างไร ถ้าอย่างนั้นแล้ว มันไม่มีคุณค่าขึ้นมา มันก็ต้องหมุนกลับ เห็นใหม่ กิเลสมันหมุนไปทางหนึ่ง ธรรมมันจะหมุนกลับไปอีกทางหนึ่ง ปัญญาจะหมุนกลับเข้าไป ย้อนกลับเข้าไป เข้าไปทำลายกามราคะภายในหัวใจอันหนึ่ง เห็นใหม่ มันหมุนกลับเข้าไป หมุนไปหมุนกลับ กิเลสหมุนออกมาเป็นพลังงานของมัน มันไหลออกมาโดยธรรมชาติของมัน เราก็ล้มลุกคลุกคลาน

แต่เราจะหมุนกลับเข้าไปด้วยปัญญาของเรา มันต้องฝืน ฝืนความรู้สึกทั้งหมด ฝืนธรรมชาติของมัน ฝืนเข้าไป ฝืนเข้าไป ฝืนเพื่อให้เห็นโทษของมันไง ต้องฝืนเพื่อพิจารณาอารมณ์ พิจารณาความคิด พิจารณาใจที่มันเป็นกามราคะ มันฝืนอย่างรุนแรง ฝืนเข้าไปนะ ฝืนเข้าไปบ่อยเข้า บ่อยเข้า อำนาจปัญญาหมุนเวียนบ่อยเข้าไปบ่อยเข้า บ่อยเข้า มันจะเป็นความชำนาญ เป็นความคล่องแคล่ว สิ่งที่เป็นความคล่องแคล่ว เห็นใหม่ ความคล่องแคล่วมีความชำนาญเข้า พอมันลงตัวเข้ามันก็เป็นมัชฌิมา ถ้ามันไม่คล่องแคล่ว ไม่ลงตัว มันไม่เป็นมัชฌิมา

ฉะนั้นการวิปัสสนา การใช้ปัญญามันถึงต้องใช้ซ้ำแล้วซ้ำเล่า ปัญญานี้ต้องใคร่ครวญตลอดเวลา แล้วมันจะกว้างขวางขนาดไหน ก็แล้วแต่จริตนิสัยของสัตว์โลกที่มีอำนาจวาสนาว่าจะพลิกอย่างไร ต้องพลิกวิธีการ พลิกปัญญาใคร่ครวญกับความคิดของเราตลอด ความคิดที่มีสัมมาสมาธิหนุนขึ้นไปนี้ มันจะมีมัคคอรียสัจจที่หมุนเข้าไป ถ้าความคิดที่ไม่มีสัมมาสมาธิรองรับนี้ ก็เป็นวิฆามาร ถ้าวิฆามารมันคิดลงไปแล้ว เราล้มลุกคลุกคลานแพ้อะไร ถ้าแพ้อะไร เราก็ต้องรีบพัก รีบพยายามวาง วางแล้วกลับมาทำความสงบ เพิ่มพลังงานของเราขึ้นไป แล้วย้อนกลับขึ้นไป อยู่อย่างนั้นตลอดไป จนมันหมุนเข้าไปคล่องตัวแล้ว มันรวมตัวเป็นมัชฌิมาปฏิบัติ ชำระขาดออกไปเห็นใหม่

ขั้นอย่างละเอียดขาดออกไปจากใจ ขั้นอย่างละเอียดขาดออกไปคือกิเลสมันขาดออกไปจากใจเห็นใหม่ เหลือใจที่อิสระเสรี ใจตื่น โดยสมบูรณ์ แต่ตื่นอยู่ได้อำนาจของกิเลส ไม่ใช่ตื่นโดยที่ตื่นโดยธรรม ตื่นโดยอำนาจของธรรมที่ผลัดไส้ออกไป แต่ก็ไปหลับไหลอยู่นั้น เห็นใหม่ ต้องใช้ปัญญาอันอย่างมหาศาลใคร่ครวญจับตรงนี้ได้ ถ้าใคร่ครวญตรงนี้ได้ เห็นใหม่ ใจตื่นโดยธรรม คือการชำระสะสาง การปลุกใจขึ้นมา ตั้งเป็นมหาสติอย่างประเสริฐขึ้นมา ตั้งสติสัมปชัญญะอย่างประเสริฐขึ้นมา ดึงใจของตัวเองขึ้นมาให้ได้

ถ้าดึงใจขึ้นมา มันจะจับใจได้ จับใจได้จะเป็นงานอันประเสริฐ เป็นงานประเสริฐเพราะเราจะพ้นจากนี้ไปได้ ถ้าจับไม่ได้ เห็นใหม่ เราไม่สามารถจับมหาโจรได้ เราจะไปชำระสะสางกันที่ไหน ถ้าเราไม่สามารถจับมหาโจรได้ เราก็ไม่สามารถเรียกร้องสิ่งที่เขาขโมยไปได้ สิ่งที่เขาปล้นสะดมจากเราไป เขาปล้นสะดมชีวิตนะ

หัวใจนี้อยู่ในอำนาจของเขามาตลอด เขาคดขี่จับไสมา เรานี้เป็นจี๋เข้ามาโดยไม่รู้สีกตัว แล้วพอใจ เพราะมันพอใจมันถึงหลับไหลอยู่ในอำนาจของกิเลส มันพอใจสิ่งนั้น

แต่เพราะเราเป็นชาวพุทธ เพราะเราเกิดมาในพุทธศาสนา แล้วยังออกมาประพฤติปฏิบัติ ออกมาได้บวชด้วย ได้ประพฤติปฏิบัติธรรม เห็นใหม่ ได้บวช ได้ประพฤติปฏิบัติธรรม เชื่อในองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาขนาดนี้แล้ว ทำไมยังไม่สามารถก้าวเดินขึ้นมาจนจับต้องสิ่งนั้นได้ ถ้าจับต้องสิ่งนี้ได้ พลิกทีเดียวเท่านั้นเอง ถ้าพลิกแล้วพ้นออกไป นี่ตื่นโดยสมบูรณ์ ตื่นนี้เป็นสมมุติ มันจะไม่มีคำว่าตื่นหรือไม่ตื่น จะพ้นออกไป ใจนี้ตื่นโดยธรรม ถ้าโดยธรรมอันนี้ พ้นออกไปจากกิเลสทั้งหมด ใจสมบูรณ์โดยธรรม ตื่นสมบูรณ์ ใจตื่นแล้วไม่มีการเกิดและการตาย แล้วจะมีความสุขอย่างมหาศาลในดวงใจนั้น กิเลสมันจะหลอกใจดวงนั้นไม่ได้

ใจดวงนั้นจะไม่อยู่ใต้อำนาจของกิเลสอีกเลย เกิดขึ้นมาจากลุ่มลูกคลุกคลาน เกิดขึ้นมาจากหัวใจที่เราหลับไหลนี้ละ ใจหลับไหล มันก็หมุนไปตามวาระของกรรมที่มันจะเกิดขึ้น ตามแต่คุณงามความดีที่เราทำมา มันก็ตายเกิดตายเกิดอยู่อย่างนั้น พร้อมกับแบกกongทุกข์ไป แบกกongทุกข์ไปนะ ถ้าแบกกongทุกข์อย่างนั้น ทำไมพอใจแบก kongทุกข์นี้สลัดไม่ได้ เป็นสิ่งที่สลัดไม่ได้เลย เหมือนกับสิ่งที่เป็นแขนขาเรา เราสลัดออกไปไม่ได้ มันอยู่กับเราไป เราเกิดเป็นมนุษย์มีแขนมีขาก็สลัดออกไป อันนี้ก็เหมือนกัน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกเลยในพระไตรปิฎกเห็นใหม่ ว่าเวลากิเลสขาดตั้งแขนขาด เห็นใหม่ตั้งแขนขาดออกไป มันสลัดออกไปขนาดนั้นนะ มันสลัดออกไป สลัดออกไป สลัดความทุกข์ยากๆ

แต่อาศัยความทุกข์ เห็นใหม่ เกลือจิ้มเกลือ อาศัยความทุกข์ ในการประพฤติปฏิบัตินี้ทุกข์มาก ทุกข์จริงๆ ทุกข์ขนาดไหนก็พอใจ ทุกข์เพื่อจะพ้นทุกข์ ทุกข์ในอริยสัจ เห็นอริยสัจตามความเป็นจริง แล้วปล่อยวางอริยสัจไว้ตามความเป็นจริงอันนั้น ประเสริฐ แต่เราทุกข์ในสมมุติ ในสมมุติก็ทุกข์แล้วเราไม่เห็นอริยสัจ ถ้าเราจับไม่เห็นอริยสัจคือเราไม่เห็นกาย ถ้าเราเห็นอริยสัจคือเราเห็นกาย ถ้าเราเห็นกาย เราจะเห็นอริยสัจ เราจะพ้นออกมาจากอริยสัจ ขั้นตอนหนึ่ง ก็ตื่นมาขั้นตอนหนึ่ง ขั้นตอนหนึ่ง ตื่นออกมา ตื่นออกมา จนตื่นออกไปหมด แต่เนี่ยถ้ามันหลับไหลมันไม่ตื่นเลย มันนำสลัดสังเวช เห็นใหม่

ศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่เจริญมาก ศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่มีคุณค่ามาก สามารถทำให้หัวใจของคนที่หลับไหล พลิกออกมาเป็นคนที่หัวใจตื่นได้ เป็นสิ่งที่มีคุณค่ามาก แล้วคนที่เข้าใจเรื่องศาสนามีเท่าไรล่ะ ทำไมเขาไม่สนใจ ทำไมเขาไม่ศึกษา ทำไมเขาไม่ประพฤติปฏิบัติ แล้วเราเป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติแล้ว เราจะทำอย่างไรให้หัวใจเราตื่นได้ มันถึงต้องอาศัยที่ว่า ทุกข์ที่ว่ามันเป็นความทุกข์อยู่ที่นี่ ต้องทุ่มเข้าไปเลยมันพอใจ ถ้าไม่พอใจ มันไม่ปักใจ ถ้าไม่ปักใจ มันหละหละ เห็นไหม มันถึงว่าถึงทุกข์ก็พอใจจะทุกข์ พอใจแล้วยิ้มแย้มเหมือนนักรบ รบไปนี้จะแพ้หรือชนะยังไม่รู้

แต่นักรบก็ต้องออกรบเห็นไหม นักรบเท่านั้นถึงจะชนะกิเลส ถ้านักหลบเห็นไหม ทำไปสักแต่ว่าทำ ฉันทนี้เป็นผู้ปฏิบัติเห็นไหม ให้กิเลสมันหลอกใช้ มันหลบไปกับกิเลส ให้กิเลสหลอกไป แล้วหลบไป นักหลบ หลบเพื่อจะให้ชนะกิเลสเป็นไปไม่ได้ หลบเพื่อชนะกิเลส มันเหมือนกับว่าให้กิเลสหลอกใช้ แล้วเราทำเสียเวลาเปล่า ถ้านักรบมันต้องต่อสู้ซึ่งๆ หน้า เข้าไปเผชิญกับความจริง มันถึงต้องเข้าเผชิญกับความจริงเห็นไหม ความจริงมันเป็นสิ่งที่น่ากลัวไหม บางคนไม่อยากเผชิญกับความจริงเลย อยู่ในความหลอกลวง ในหัวใจที่มันสร้างภาพขึ้นมา หลอกลวงใจไปตลอด ไม่เผชิญกับความจริง

แต่ความจริงมันมีอยู่ มีอยู่คือหัวใจมันเกิดดับ อารมณ์ในใจก็เกิดดับ ความคิดต่างๆ มันเกิดดับมาตลอดเวลา เราควรจะเข้าไปเผชิญหน้ากับมัน ถ้าเราไปเผชิญหน้ากับมันนะ ชีวิตนี้เกิดดับอยู่แล้ว ความเกิดดับของใจนี้ ถ้ามันเข้าไปเผชิญหน้า แล้วจะเอาอะไรเข้าไปเผชิญล่ะ ที่นี้สำคัญ สำคัญที่เข้าไปเผชิญหน้า เรามีอาวุธเข้าไปพร้อมใจ ธรรมอาวุธ ความสงบของใจก็พร้อม ปัญญาที่ใคร่ครวญก็พร้อม เห็นไหม ความคำริชอบ ความเห็นชอบ ความเพียรชอบ เรามีอาวุธเข้าไปเผชิญหน้ากับมัน ถ้าเรามีอาวุธเข้าไปเผชิญหน้ากับมัน เราสามารถชำระมัน ฆ่ามันเห็นไหม

ฆ่ากิเลสนี้เป็นสิ่งที่ประเสริฐที่สุด การฆ่ากิเลสออกจากหัวใจนี้เป็นสิ่งที่ประเสริฐ การฆ่ากันข้างนอก คำว่าฆ่านี้เป็นของว่ารุนแรง กิเลสนี้ต้องฆ่า ถ้าไม่ฆ่าแล้วมันเป็นนามธรรม เราปล่อยปبيبเดียวมันตีกลับ พอมันตีกลับแล้วรุนแรง พอรุนแรงแล้วเราไม่สามารถเผชิญหน้ามันอีกเลย มันผลักใส่ให้เราล้มลุกคลุกคลานนะ จะกดหน้าเราไม่ให้หงายมองหน้ามันได้เลย เราจะไม่มีโอกาสได้มองหน้ามันอีกเลย ถ้าเราปล่อยให้

มันหลุดมือเราไป เพราะการเจริญแล้วเสื่อม เห็นใหม่ เสื่อมแล้วกว่าจะทำเจริญขึ้นมาให้ได้อย่างนั้นอีก มันเป็นเรื่องที่แสนยาก มันเป็นทุกข์ซ้อนทุกข์นะ

รู้ว่าการประพฤติกฎบัญญัตินี้ทุกข์ แล้วเราก็เคยเจริญอย่างนั้นมาแล้วเสื่อมไป มันจะทุกข์ขนาดไหน มันจะทำให้ท้อแท้ อ่อนแอ แล้วการกระทำของเรามันก็แบกทุกข์เข้าไปสองชั้นสามชั้น คนไม่เคยมีเลย ทำยังง่ายกว่า เพราะอะไร เพราะมันทำไปประสาที่มันคาดหมายไม่ได้ คนที่เจริญแล้วเสื่อม เห็นใหม่ มันคาดหมายได้ เคยเจริญ เคยมีอย่างนั้น เคยเจริญอย่างนั้น เคยมีความสุขอย่างนั้น เห็นใหม่ มันใช้ความทุกข์ในการประพฤติกฎบัญญัตินี้ด้วย แล้วความคาดการณ์นั้น ก็เป็นความทุกข์ของเราไปอีกด้วย มันถึงเป็นความทุกข์ ๒ ชั้นใจ ถึงว่ามันปล่อยไม่ได้ กิเลสนี้ปล่อยไม่ได้เลย ต้องฆ่าอย่างเดียว

แต่เราจะฆ่ากิเลส เราไปฆ่ากันที่ไหน เราไปฆ่ากันในภูเขาเลากา เราไปฆ่ากันในแม่น้ำลำคลอง เราไปฆ่ากันอย่างนั้นหรือ เราชอบใจกันอย่างนั้น เราชอบใจกันเรื่องวัตถุ ชอบใจกับสิ่งที่ว่ามันจับต้องเป็นวัตถุอย่างนั้นได้ เราชอบใจอย่างนั้น เราคิดว่าทำอย่างนั้นจะเป็นประโยชน์ มันไม่เป็นประโยชน์หรอก สิ่งนั้นเป็นเรื่องของโลกเขา เรื่องของวัตถุนิยม เรื่องของโลก โลกของความเจริญ เจริญแล้วเสื่อม ปล่อยเขาเลย เราย้อนกลับมาเจริญแล้วเสื่อมในเรื่องนามธรรม สิ่งที่เป็นนามธรรม สิ่งที่เป็นหัวใจที่เขาบอกว่า หัวใจไม่มีคุณค่าเห็นใหม่ คนเราขอให้มันมีสมบัติมากๆ ขอให้มันมีสิ่งที่อยู่อาศัยมาก คนจะเชิดหน้า (เทพสิ้นสุดเพียงเท่านั้น)